MIHAI URSACHI

ZIDIREA ŞI ALTE POVESTIRI

CARTEA ROMÂNEASCĂ

26970

I649433

Coperta de *Constantin Grigoriu*

ACADEMIA
BIBLIOTECA
REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

ZIDIREA

„Voi, cei care azi citiți, mai sînteți încă printre cei vii; dar eu, cel care scriu, voi fi fost de mult plecat în țara umbrelor."

Poe

„Orice construcție începe cu temelia", obișnuia să zică (din cinci în cinci minute) boșorogul. Și trebuie să-i dau dreptate, căci, evident, construcția ca faptă reală începe neapărat în acest chip, deși pe de altă parte nimic nu se opune ca un proiectant excentric să-și înceapă lucrarea cu acoperișul sau cu detaliile tapetelor. Dar o adevărată construcție, mai cu seamă în accepțiunea

străveche pe care atît de bine o mai păstrează cuvîntul „zidire", cuvînt nu întîmplător ales ca titlu al naraţiunii noastre, o adevărată construcţie impune un fel de ritual, o succesiune exactă a fazelor, ca în toate activităţile umane fundamentale şi cu o istorie ancestrală. Dealtfel, autorul naraţiunii de faţă a compus pe această temă şi următoarea poezie :

ZIDIREA — O ALEGORIE

Eu îmi clădesc o casă.
Mai întîi am văzut-o
în minte,
înaltă, frumoasă,
şi nepătată.
„Mă voi robi ca Benvenuto,
sfîrşind-o mai curînd sau niciodată,
dar toate ale ei să fie sfinte."
Şi am cărat în spinare pietroaie
pe care le-am smuls din neştire,
greoaie,
şi le-am făcut temelie
să ţie
pentru nepoţi, strănepoţi, în vecie.

Pe urmă-am turnat smoală topită
și-am început a zidi cărămidă ;
și-atît de-ndelung le descînt, le
mîngîi,
de rîd trecătorii zicînd că-s tehui.
Eu car însă-ntruna, așez și cioplesc
în blîndă uitare,
mă rog doar la Doamna să aibă
răbdare
ca să sfîrșesc.

Pe milostiv cititorul îl rog ca să știe că tot Făptuitul e alegorie.

Deci vom începe prin a așeza pe un fundament de francheţe raporturile noastre, ca narator, față de cititorul devenit, în urma experienţelor sale, atît de scrupulos și chiar suspicios cu intenţiile și procedeele autorilor de literatură. Nu vom nega că prin însuși actul de a povesti ceva în scris ne includem volens-nolens în speţa acestora, speţă destul de compromisă în cursul ultimelor cîteva milenii, și că sîntem pă-

trunşi şi copleşiţi de riscul pe care ni-l asumăm în acest chip. Într-adevăr, ce motiv ar putea face, dacă nu o ridiculă vanitate de a povesti, pe un locuitor obscur al lumii noastre suprasaturate de informaţii, în care orice nouă comunicare a ceva poate fi socotită pe drept cuvînt ca un abuz sau chiar un stress, ce altceva decît o asemenea stupidă vanitate ar putea determina pe cineva să întreprindă nararea, deloc amuzantă în definitiv, a unei alte întreprinderi, la fel de puţin înveselitoare, a unui om nu mai puţin obscur care devine astfel „eroul" sau personajul povestirii respective ? Vom declara de la început că nu o astfel de vanitate stă la temelia lucrării de faţă, şi circumspectul nostru lector îşi va putea da seama în cursul lecturii că ne-am interzis o dată pentru totdeauna plăcerea, inferioară, şi, după părerea noastră, vanitoasă şi detestabilă, de „a face artă". Nu vom putea pune întreprinderea de faţă nici pe seama clasicei dorinţe de a instrui sau moraliza cititorul prin

prezentarea unui „caz semnificativ", pentru simplul motiv că, după cinci mii de ani de la inventarea scrisului, cititorul a avut destule prilejuri asemănătoare, de care poate profita oricînd, încît ar fi o naivitate să presupunem că istorisirea noastră i-ar mai putea fi de vreun folos, după ce încă de mult s-a scris totul despre tot, și mult mai bine și mai eficace decît am putea-o face noi. Ar fi deci sau o mare naivitate, sau o ipocrizie a pune lucrarea noastră pe seama lăudabilei intenții de a înfățișa „o pildă folositoare și plină de învățăminte", deși, din păcate, așa cum orice narațiune, prin însăși definiția sa, intră fatalmente în sfera „literaturii", tot așa ea se include fără putință de tăgadă și în sfera „lucrurilor folositoare pentru spirit". Amintim toate acestea tocmai pentru ca stimatul nostru cititor să nu ne suspecteze de vreun fel de intențiuni ascunse. E totuși o fatalitate care face ca orice fapt, nu numai orice povestire, să fie în ultimă in-

stanță o alegorie, mai mult sau mai puțin pilduitoare și folositoare.

Vom mărturisi cu toată sinceritatea că nu știm, iar meditația și introspecția meticuloasă nu ne-au dus la nici un rezultat, vom mărturisi că nu știm ce anume ne-a putut determina să întreprindem această povestire. Pentru a nu deveni peste măsură de fastidioși, nu vom mai lua în discuție chestiunea „impulsului creator" sau a „vocației naturale a omului de a povesti". Vom spune totuși că pînă acum, cînd decizia de a povesti ni se pare aproape definitivă, n-am putut găsi o rezolvare, mulțumitoare pentru noi înșine, problemei dacă narațiunea este un fapt sau nu. Desigur că tot ce există în ordinea realității poate fi numit fapt, sau în sfera umană istorie, iar povestirea, dacă există, este o existență reală, un **fapt** ca oricare altul ; istoria umană se compune astfel și din istorii, sau chiar numai din **istorii**, faptele devin povestiri și istoriile fapte, iar narațiunea narațiunii unei narațiuni este ea însăși un fapt, du-

pă cum nu se poate relata o faptă fără ca prin simplul act al relatării ea să devină fatalmente și pentru totdeauna narațiune.

Și vai, acestea sînt numai puține din scrupulele pe care trebuie să le învingem pentru a povesti. Cît despre cel mai însemnat, el atîrnă tot timpul ca o sabie a lui Damocles asupra capului nostru : oare povestind, nu convertim definitiv și iremediabil efortul uriaș, fapta cu adevărat reală, marea Zidire (țin să precizez încă de pe acum că cu privire la această Faptă nu a existat niciodată un consens general, unii bagatelizînd-o și chiar ridiculizînd-o), nu vom converti fără scăpare Zidirea, a cărei însușire esențială era tocmai realitatea, în narațiune, în odioasa narațiune ? N-ar fi infinit mai bine să nu contaminăm cu morbul iremediabil al irealității ceea ce-a fost și trebuie să rămînă ca atare, viață, faptă, creațiune ? Și iarăși, trebuie să facem chinuitoarea constatare că nu există fapt care să nu fie narațiune. Că nu există istorie

fără istorisire. Că refuzînd Faptei povestirea sa, Fapta, odată cu consumarea ei, ba poate chiar independent de aceasta, încetează de a exista...

Motive egale pentru da și nu. Am început povestirea într-o joi dimineață, după ce cu un ceas înainte ne-am cumpărat anume un caiet și un creion nou. Am povestit mai multor persoane că avem de gînd să povestim. Dar cine și ce îți poate ajuta ?

Iată cîteva versuri ale autorului pentru începutul lucrării sale :

Cine era,
unde era,
cînd și în ce limbă-anume scria ?
Eu sînt,
astfel a fost.
Ascultă istoria plină de rost
a unui cîndva trăitor pe pămînt.
Cu el împreună ne-ntoarcem în noapte,
dar sufletul lui viețuiește în faptă,
precum și ceva dintr-al nostru mai este
în fapta ce-i însăși această poveste.

*

* *

Iar acum, cînd decizia de a povesti a căpătat, prin voia noastră totuși, tăria inebranlabilă a unei predestinări, povestirea devenind astfel rațiunea existenței noastre și confundîndu-se de fapt cu ea, sîntem noi oare cu adevărat vrednici și destul de puternici spre a o înfăptui ? Vrednici, în sensul că există vreo îndreptățire pentru care noi, și nu oricine altcineva este chemat la aceasta ? Nu am fost cu nimic mai aproape de cele povestite decît au fost toți ceilalți. Nimic nu ne desemnează pe noi și nu pe altul. Poate că tocmai cel mai slab și mai rău e hărăzit să povestească, pecetluindu-și astfel pentru totdeauna inferioritatea. Iar slăbiciunea sa e mai cu seamă vanitate, deșertăciunea însăși de a povesti prefăcînd treptat în nimic preaplinul bogat al adevăratei ființe. Deșertăciune care poate merge pînă la a socoti că în definitiv totul e povestire și numai povestire, că

nu există decît narațiune, și tu, ca narator, ești însuși Făptuitorul sau Ziditorul.

Această mare și perfidă slăbiciune va trebui s-o înfrîngem la tot pasul, în toate clipele povestirii noastre. Istorisirea va exista și noi vom fi vii în măsura în care ne vom putea înfrînge, învinge, destrăma, nimici fără urmă această ispită a neantului. Și mai ales cînd vom crede că am învins vom fi mai aproape de prăbușire.

Putere ne trebuie pentru aceasta, și putere pentru a birui micimea și măreția pe care fiecare om și-o simte cînd ajunge, mînat de cine știe ce destin, în situația în care ne aflăm și noi acum. Într-un anume sens raporturile naratorului față de cele povestite și față de eroul său sînt destul de firave și chiar insuficiente pentru a înfăptui narațiunea proiectată. Pe de altă parte nu vom nega intimitatea și simpatia, în toate sensurile acestui cuvînt, simpatia sa absolută pentru eroul și fapta povestirii ; dar totodată sila, oroarea și

chiar ura față de toate acestea. Între extreme vom încerca să ancorăm la portul liniștit al mijlociei, adică vom face o relatare cît mai precisă și fără pretenții de nici un fel, o „narațiune obiectivă", în care ființa povestitorului să se topească pînă la neființă, constituindu-se el astfel în jertfa prin care cupola povestirii sale să poată viețui. Fie această izbîndă asemenea celei din versurile următoare :

IZBÎNDA

„Învinsu-m-am însumi", sălta cel
învins de el însuși,
„și rob am făcut din învinsu-mi".
În clipa aceasta învinsu-și
striga cu izbîndă : „Învinsu-m-am
însumi".

*
* *

Recitind cele scrise pînă acum, autorul își dă încă o dată seama cît de

jalnică și aproape infamă este situația sa. Un soi de insinuare se strecoară, aparent involuntar, în toată istoria asta, și anume că „opera" sa ar fi aidoma sau chiar însăși Fapta pe care vrea s-o nareze. Acest gînd este becisnic și viclean. Opera literară nu poate fi asemuită cu o zidire, ea nu are sau nu mai poate avea caracterul obligatoriu de **structură**, de construcție, propriu oricărei zidiri. Nuvela noastră vrea să fie o scriere modernă, eliberată atît de prejudecățile arhaice ale alegorismului baroc, cît și de acelea ale „realismului fotografic". Ea va fi un fluid continuu, lipsit de orice constrîngere sistematică, aidoma vieții.

*

* *

Aidoma vieții... Afirm exact aceea ce vreau să contrazic. Și totuși chiar **aidoma vieții** ; poate chiar viața. Poate mai mult decît ea — „res intensissima, res realissima". Vanitate. Va

trebui să fie exact ce a fost sau ce a vrut să fie Zidirea.

*
* *

Voi povesti deci la trecut, „a fost", „era". Deşi ar fi fals, căci în fond, în măsura în care **a fost, mai este,** şi chiar **va fi,** pare-se, tot timpul, într-un chip oarecare. Deci nu o povestire, ci o descriere. Sau imaginea a ceva ce ar fi putut să existe, căci tot ce se poate imagina este posibil, după cum tot ce s-a întîmplat se poate povesti şi ce există se poate descrie.

Dar toate acestea nu sînt decît şovăielile ridicule ale pictorului care se încăpăţînează a nu trece la lucru înainte de a-şi fi numărat şi despicat în patru firele de păr din pensulele sale. Nuvela noastră nu va ţine seamă de nimic şi-şi va găsi fiinţa pornind, firește, de la realitate. Vom povesti la timpul şi persoana care ne vor plăcea.

*
* *

Toată dificultatea stă însă tocmai în a descoperi realitatea, adică adevărata ei ființă. Vai, dacă ne gîndim bine, obiectul povestirii noastre a fost cu mult mai puțin „ordonat" decît ar putea fi orișice scriere despre el. A fost un adevărat haos cu construcția aceea. Pare să nu fi existat un plan prealabil. Scopul ei n-a fost niciodată limpezit de nimeni nimănui. Suflete pioase au crezut că-i vorba de o mînăstire sau doar de o capelă, persoane fanteziste au afirmat că Manoliu vrea să-și construiască o piramidă — ipoteză care ușor a putut cădea în ridicul, afirmîndu-se că-i vorba de o cocină de porci sau doar de o privată.

Studiind ruinele casei lui Cicero poți destul de bine reface istoria clădirii ei, și chiar clădirea însăși. Noi nu avem nici o singură piatră din Zidire.

*
* *

Întocmai ca agrimensorul dintr-un roman celebru, autorul n-a avansat cu nici un pas în lucrarea sa. El sfîrşeşte fără a fi început, cu un simţămînt de epuizare. El îşi aduce aminte cu jale de frumosul său subiect, şi propune cititorului, ca o slabă scuză, următoarele versuri :

AUREOLĂ

Şi toate secundele mi le ilumineazăacel astru,
cetate eternă făgăduindu-mi,
Fără cuvinte prieteni, la marginea lumii şi-a vremii
noi din nimic ne-am clădit pe noi înşine-n noi,
cu nemîntuire şi încredinţare,
pe noi nouă înşine predestinîndu-ne.

Iată ascult înecat în abisuri
vestea ferice a redăruirii ;
şi fruntea mea se înalţă din nefiinţă,

aureolă ideală purtînd, întocmai ca
odinioară
sub astrul adîncului
pe noi nouă înşine predestinîndu-ne.

SCARA

Mîinile mele sînt scurte și groase : mîini sortite să care, să taie, să cioplească. „Palma ta e ca o frunză de arțar", mi-a spus odată Ana, „palmă de criminal". Dar ce prevesteau nervurile întortocheate ale frunzei, tu n-ai putut să afli niciodată, în ciuda științei și deșteptăciunii tale...

Toate acestea sînt însă umbre dintr-o viață fantastă și aberantă, pe

care azi o simt așa departe, atît de ireală, cu mult mai puțin consistentă ca visul meu de astă-noapte.

...Căci se făcea o scară ca de spumă din șesul damnațiunii mele spre Poarta aceea din ceruri. Părea cioplită de-o mînă ce n-avea cum să fie a unui muritor ; totul era din marmură și culoarea primelor trepte bătea în roz-pal, pe cînd cele următoare băteau în vînăt, iar cele mai de sus păreau ușor învăluite de-o ceață albăstruie. Vederea primei trepte a acestei scări îmi dădea o senzație de leșin, neexplicabilă nici prin frumusețea în sine a pietrei șlefuite și nici prin rozeta triplă — o frunză stilizată de trifoi — ce era trasată simplu deasupra inscripției cu majuscule latine fără ornamente : EXCELSIOR.

Îmi amintesc destul de bine exaltarea eterică întregită de-un fel de umilință și durere imprecisă, pe care am încercat-o cînd mi-am lipit piciorul meu desculț, nespălat de 58 de zile, de acea rozetă, închipuind astfel un prim pas : era beția pe care

ar simți-o săgeata în clipa cînd stă să țîșnească din arcul supraîncordat, alături de rușinea și durerea unei uciderи lașe. Mă gîndesc că poate detaliile nespus de pătrunzătoare ale balustradei să fi fost pricina ; dar e ciudat că nu-mi aduc aminte ce reprezenta nici unul dintre ele ; păstrez în schimb impresia persistentă că erau făcute cu migala de care ar fi în stare doar un om nebun sau mai multe generații de meșteri buni ; probabil că frenezia amestecată cu umilință pe care o simțeam se datora mai degrabă impresiei în ansamblu pe care o lăsa această construcție de vis, pornită de pe șesul robinsonadei mele către ceruri și nesprijinită pe nimic ; stătea suspendată în aer, dar atît de țeapăn și masiv, de parcă ar fi fost săpată într-un munte ce se ascundea în spate, lăsînd vederii doar albul de spumă al scării acesteia, care, după socoteala mea de acum, se continua în sus cel puțin 160 de stînjeni... Ori poate mai degrabă beția prizonierului ceatinge cu talpa sa întîia treaptă a

eliberării în care-şi pierduse de mult orice nădejde. Treptele se îngustau mereu, în realitate sau numai din pricina depărtării de ochi, făceau apoi o curbă de circa 120 de grade, pînă ajungeau la poarta aceea gotică pe care o închipuiau cine ştie ce arbori sălbatici şi liane, în vîrful muntelui împădurit şi mie pe veci inaccesibil, pe care în cea de a treizecea zi a recluziunii mele l-am numit Okeanos.

Spun că amintirea visului de noaptea trecută e mai vie pentru mine şi mai reală decît oricare episod din cei treizeci şi trei de ani trăiţi în afara zidului ; visul cu scara nu a depăşit prin nimic intensitatea sau semnificaţia oricărui alt vis asemănător, exprimînd dorinţa naturală a omului închis de a pleca ; este însă mai absurd, mai scurt şi mai lipsit de mişcare decît alte vise asemănătoare, pe care le rumeg dimineţile spre a-mi trece vremea, aşa cum ca om de litere analizam cîndva cărţile nou apărute.

. . . . . .

Este a cincizeci și noua zi de cînd mă aflu în Calcan. În acest timp am căpătat certitudine asupra unei chestiuni : orice putință de evadare este exclusă. Această certitudine mi-am făcut-o controlînd minuțios, pipăind centimetru cu centimetru timp de douăzeci și opt de zile pereții invizibili ai temniței mele. Nici o fisură, nici o neregularitate ; ciocăniturile cu pumnul sau cu o piatră produc un zgomot foarte mic, de parcă ai lovi în peretele masiv al unui munte ; lăsînd la o parte faptul că în toate porțiunile lui acest perete este complet transparent, permițînd o vizibilitate egală cu a aerului, mi se pare important să notez că nu e vorba propriu-zis de un zid, de zidul unei clădiri, făcut din cărămidă și mortar, ci de ceva monolitic, masiv și foarte șlefuit : atingerea cu mîna îți dă senzația marmurei fine. Am aruncat cu cîteva din pietrele acestea ascuțite de silex, în formă de topoare, dălți, unele din ele chiar găurite, toate tăioase, care se găsesc peste tot ; oricît de sus am ajuns, piatra a ricoșat

cu un zgomot sec și a căzut neputincioasă la picioarele peretelui invizibil care mă desparte pentru totdeauna de semenii mei.

Primele treizeci de zile le-am folosit meditînd, într-o completă nemișcare, la trei lucruri : 1. dacă condamnarea mea e dreaptă și legală ; am decis în totală cunoștință de cauză că nu încape nici un dubiu asupra Justiției ; 2. dacă sentința închisorii pe viață este principal atacabilă sau nu. Evident că aș putea invoca argumente de principiu cu privire la lipsa de umanism a unei asemenea pedepse, oricît de grea și apăsătoare ar fi vinovăția mea ; că nici o crimă nu e destul de mare pentru a îndreptăți decapitarea unui om de către vreo justiție, oricare ar fi aceasta ; iar condamnarea pe viață este desigur mai inumană decît decapitarea. Toate acestea m-ar fi determinat să fac un recurs către Înalta Curte, dacă nu mi-ar fi sunat în minte cuvintele Învățătorului : „supune-te la legile cetății, chiar dacă ele nu-s pe măsura judecății tale". Acest dicton

mi-a folosit desigur ca pretext și paravan față de ideea groaznică, dar adînc săpată în conștiința mea, că nici o pedeapsă nu-i de fapt destulă pentru a-mi putea ispăși cît de cît monstruoasa mea culpă. C-a fost un simplu pretext se poate vedea și din felul cum am răspuns la cea de a treia întrebare, la care am reflectat de asemeni zece zile : dacă aș avea putința, m-aș sustrage executării pedepsei sau nu ? Tot timpul cît am meditat la această chestiune, adică exact zece zile, era evident că aveam posibilitatea, nu de a evada, ci de a pleca pur și simplu unde aș fi vrut, într-un colț uitat al lumii, și să-mi duc existența ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat, fără ca cineva să bănuiască cine sînt și ce vină copleșitoare mă apasă. În favoarea soluției de a-mi ispăși pedeapsa pleda același Învățător, care în împrejurări similare, deși comisese o crimă infinit mai mică decît a mea, a preferat să beie cupa nedreptății decît să plece din Elada. Dar n-ar fi oare aceasta un laș renunț la condiția care în-

seamnă singura mea mîngîiere și mîndrie ? Atîta timp cît mai există o cît de mică șansă, trebuie să lupt cu unghiile și cu dinții pentru ceea ce mă face să mă socot totuși om, libertatea nenorocitei mele ființe. Consemnînd acum o parte din acele reflecțiuni, nu mă pot împiedica de a gîndi că, de fapt, încă înainte de a le fi născocit, le socoteam sofistice și părtinitoare ; destul în orice caz că, odată concluzia trasă și hotărîrea luată, am izbit puternic cu capul de peretele invizibil care-mi făcea imposibilă realizarea acelei hotărîri ; neînțelegînd nimic, am mai lovit de multe ori cu capul și cu mîinile în zidul ce mă despărțea pe totdeauna de viață ; sînt sigur că dacă aș fi urmat Învățătorului, peretele acela, cel mai real și mai solid dintre toate lucrurile lumii, n-ar fi existat pentru mine, sau oricum, nu l-aș fi atins.

Am reflectat cîte zece zile la fiecare din cele trei întrebări capitale ; mi-au trebuit însă douăzeci și opt de

zile pentru a mă convinge practic că sînt închis fără ieşire, că orice comunicare cu lumea exterioară este exclusă ; dar ce e mai groaznic este că totul e ca şi cum aş fi liber, ca şi cum nici un zid despărţitor n-ar exista : peretele nu există decît atunci cînd încerc să trec de el. Încolo, nici un indiciu ; mă aflu de şaizeci de zile într-un fel de ceaun, un şes rotund între munţi împăduriţi şi sumbri. Peisajul este dominat de-o stîncă enormă de rocă întunecată, a cărei coamă zimţată se rupe adînc într-un loc ; celălalt mal al prăpastiei, mai înalt decît primul, este o culme păduroasă, pe înălţimea căreia se vede ceva ca o poartă zveltă, cu ogiva frumos arcuită, formată de cine ştie ce arbori şi plante agăţătoare ; la acea altitudine, după socotinţa mea, cel puţin 160 de stînjeni, pare de mărimea unei uşi de templu, dar în realitate trebuie să fie imensă ; e cel mai înalt punct ce se vede. Ea se proiectează pe cer despărţindu-l în două, şi cine ştie pe cine aşteaptă să treacă dintr-o

parte în alta... locul e complet inaccesibil. Am numit-o Poarta Cerului.

.....

Rănile pe care mi le-am pricinuit pe tot corpul, mai ales la cap și la mîini, în zilele cînd furii nebunești mă făceau să mă izbesc iar și iar de diabolicul perete, au început să se vindece. În zilele acelea, în cea de a optsprezecea mi se pare, am trasat cu o piatră ascuțită linia de la picioarele zidului și din loc în loc am înfipt bețe, pentru a avea imaginea concretă a hotarelor ce mă despart pe totdeauna de restul lumii. Șezînd pe trunchiul enorm și năpădit de mușchi, care se află cam în centrul perimetrului, pot avea o vedere completă a marginilor mele ; ele închid o suprafață aproape circulară, ușor turtită în direcția nord-sud, cu un diametru mijlociu ceva mai mare de 160 de stînjeni ; în partea nordică, un intrînd unghiular face ca suprafața să capete două excrescențe aducînd cu aripioarele unui pește ; hotarul de vest formează din contra o

limbă spre exterior, care ar închipui coada foarte mică a acestui peşte aproape rotund ; spre sud, curbura se lărgeşte pe toată întinderea, închipuind parcă pîntecele gras al peştelui ; partea dinspre sud-est, un ieşind de forma unui paralelogram neregulat, cu baza mare spre răsărit şi cea mică spre sud-vest, prima avînd cam 70 de stînjeni iar cealaltă cam 30, formează capul, de asemenea mic, al Calcanului.

. . . . . .

Nu poate-ncăpea nici o îndoială că sînt totuşi un mare scriitor ; aceste cîteva pagini din noul meu carnet cuprind ceva atît de aberant şi de fantastic, încît savurez de pe acuma scîncetele de admiraţie ale prietenilor şi camarazilor mei de literatură, la cetirea ce le-o voi face ca de obicei, din jîlţul meu cel vechi şi verde. Acum îşi vor da seama în sfîrşit şi S. şi V. că nu sînt totuşi un filistin jalnic, deşi...

Din clipă-n clipă trebuie să vie Ana, aştept să văd cum i se pare ei...

Un semiîntuneric larg cuprinde totul, și crengi ce intră printre gratii se scutură pe jîlțul în care dormitez... ce consistență ciudată au plăsmuirile acestea fără sens... un vis atît de persistent, pătrunzător și viu, încît adevărata viață aproape că-și pierde conturul și sensul. Aceasta înseamnă desigur adevărata literatură. Sînt pe calea cea bună, îndoielile îmi par ridicole, deși un fel de spaimă obscură mă apasă... Aștept să vie Ana, și dormitez în jîlțul meu enorm și verde, ca într-un tron de mușchi sub nu știu care arbori. Se-ntunecă încet și-aștept, aștept încă să...

. . . . . .

...O dimineață cețoasă, cu mult mai rece decît mă obișnuisem să am în Calcan. Aceasta mă face să gîndesc că clima dulce, cu ploi scurte și rare. de pînă acum, se datora probabil unui anotimp fericit și că trebuie să mă gospodăresc pentru vreme de toamnă și iarnă. Înainte de a mă trezi de-a binelea m-am uitat la pagina de ieri și m-a lovit un rîs iste-

ric ; delirul de-aseară înseamnă că viața trecută nu-i chiar cu totul strînsă în sufletul meu, deși nu mai sînt de mult în stare să-mi reprezint conștient nici măcar chipurile celor foarte apropiați ; numai o erupție abisală a putut să reînvie nenorocitele mele fleacuri (o, totuși atît de fericite !), nume și preocupări, ba chiar și stări de spirit acum de neconceput pentru mine. Și totuși mă întreb dacă nu cumva însuși faptul că de cîtva timp fac zilnic scurte însemnări nu este rămășița unui tic profesional și continuarea, sau o altă ipostază a jalnicei mele meserii din cealaltă viață, meserie care nu-i cu totul străină de vinovăția și starea mea actuală.

. . . . . .

Sînt foarte slăbit ; mă persecută obsesia că **înainte** sufletul meu era o piatră perfectă pe care nu o simțeam existînd pînă ce treptat, treptat, un dor întunecos mi-a descoperit ceva monstruos... Doamne, cine și-a putut închipui că voi scoborî pe toa-

te treptele ticăloșiei, spre a ajunge ceea ce sînt ?

.....

Aseară m-am visat din nou acasă-n jîlțul meu.

„Geniule, geniule, profetule, sfîntule", șoapte lipicioase mă-nvăluiau ca niște șerpi ; începusem deja să iau masca dulceagă și fals ironică a celor ce așteaptă o judecată fără de scăpare ; era desigur altceva, căci în fond nu ispășesc pentru profanare ori sacrilegiu. O, acestea sînt delicte nevinovate și simple, pe cînd crima mea e un labirint vicios... am știut născoci cazne întortocheate și lungi, pentru ca voluptatea mea să nu mai aibă sfîrșit.

Dar trebuie să uit dracului porcăriile astea ; ce nerozie nefastă, să scriu ! să fac jurnalul idiot al unei robinsonade stupide ! Probabil c-am să-l și pun în ordine, am să-l țesălez, pentru desfătarea generațiilor viitoare, care-l vor descoperi bineînțeles într-o lădiță ferecată ! Imbecil ! Broască !

.....

Iată acum, cînd după calendarul meu foarte aproximativ, au trecut cam 16 ani, mă uit din nou în carnetul cu însemnarea primelor zile... E bine că întîmplarea a făcut să nu-l distrug atunci, şi mai tîrziu să nu se deterioreze de ploi şi vreme. Ţin minte că atunci cînd am scris cuvîntul „Broască", aş fi putut jura că-i ultimul cuvînt pe care mîna mea îl va fi scris vreodată. N-am mai putut suferi nici măcar să-l folosesc la socotirea timpului, aşa încît am continuat să-mi ţin calendarul însemnînd zilele cu briceagul în coaja unui mesteacăn.

Şi aducîndu-mi o clipă aminte de mine, gîndesc, Doamne, că tot la fel sînt încă, după atîta trudă în tăcere... şi-n fiecare clipă o iau de la-nceput. Dar simt o putere nouă, întărîtată şi răbdătoare, în stare bunăoară să deie la o parte mase nemăsurate de rocă amorfă...

Îmi petrec zilele în linişte, contemplînd stîncile din juru-mi sau plimbîndu-mă pe cărările bătătorite de mine. Aşezîndu-mă în poziţia mea

preferată, întins pe iarbă cu fața-n sus și creștetul spre nord, am veșnic în față aceeași panoramă : o stîncă enormă de rocă întunecată, a cărei coamă zimțată se rupe adînc într-un loc ; celălalt mal al prăpastiei, mai înalt decît primul, e o culme păduroasă pe înălțimea căreia se vede ceva ca o poartă în stil gotic, închipuită din cine știe ce arbori și liane. Ogiva ei străpunge cerul împărțindu-l în două.

. . . . . .

...Era o lună orbitoare și nu puteam dormi ; ședeam de multă vreme în tronul meu — un trunchi aproape putred, năpădit de mușchi și ferigi, cînd din senin se auzi tunînd prelung, iar eu înțepenii.

De dincolo de stîncile ca varul, un car de foc se apropia cu tunet în timp ce totul înmărmurise, murise. Dar cînd stătu la cîțiva pași de jîlțul meu, văzui că era un docar ușor, de forma unei scoici, din lemn de nuc și lustruit în negru ; cei doi cai, tot negri,

strălucitori şi cu ochii iradiind lumină, nechezară într-un fel care-mi ridică părul măciucă pe cap.

În faţa mea era Judecătorul.

Purta aceleaşi straie princiare de catifea ori de mătasă neagră, pe cap coroană de aur înaltă, cu colţuri ascuţite ; dar chipul lui nu mai era de fildeş, ca atunci cînd m-au adus în faţa Scaunului, ci de cenuşă ; pe faţa lui, la care **atunci** nici nu puteam căta, era acum o mască dulceagă şi oarecum persiflatoare. Îmi întinse, el cel nemişcat, un sul, pe care l-am desfăcut cu gesturi mecanice. Blestemata mea pricepere la manuscrise vechi şi paleografie mi-a îngăduit să-mi dau seama imediat ce l-am desfăcut că-i vorba de un palimpsest a cărui ultimă prelucrare avusese loc foarte recent, probabil chiar în cursul acestui veac. Textul, în caractere caroline, era acesta :

(Fila care urma lipseşte ; se poate constata uşor, după fîşiile rămase şi după semnele de violenţă pe care le prezintă caietul în acest loc, că fila

a fost smulsă într-un moment de exaltare sau de furie excesivă.)

. . . . . .

Milă ? Milă, grație, o, Rege al perversității ! De ce-ai luat chipul bunului Judecător ?

Slăvită fie noaptea în care sufletul meu nu a orbit, slăvită fie clipa în care-am sfîșiat infamul mesaj al iertării...

De trei ori rușine ție, mască dulceagă, Principe al minciunii ! O, te-am umilit, Satana !

. . . . . .

Răsărea. Cu creștetul la nord și fața către cer, mă adînceam în priveliștea mea.

Muntele Okeanos e-o spumă diafană, roză ca petala de măceș, bătînd în vînăt și pierdut în cețuri albăstruie către vîrf. Din văile de dincolo de poartă se varsă fluvii luminoase, străluminarea inundează totul. Deasupra frunții mele o pasăre mare cu pene vînăt-sîdefii dădu în slavă trei ocoale ; scăpă din cioc

o nucă ce mă lovi în cap. Am spart-o și am mîncat-o.

. . . . . .

În zid a apărut o fisură. E ceasul cînd mă apuc de lucru. 286.

. . . . . .

Din acest loc manuscrisul devine practic indescifrabil ; cele 160 de pagini care formează de fapt grosul caietului par a fi fost umplute cu felurite calcule matematice, schițe și desene și din cînd în cînd o frază care nu aduce însă nici o limpezire în acest haos. Totul este și mai de neînțeles cu cît înaintezi, căci umezeala și mucegaiul au atins mai cu seamă acea parte a caietului care s-a aflat în contact cu solul. Pe una din file se poate încă vedea o treflă, în compas, cu niște cifre și cote în mare măsură șterse. Dedesubtul acestei trefle se observă cu majusculele latine X L I care fie că aparțin unui cuvînt șters în parte, de exemplu EXCELSIOR, fie că au o legătură

cu cifrele arabe bine conservate în josul paginii : 10 50 l.

Pe alte pagini, deşi sînt din ce în ce mai atinse de putreziciune, se pot distinge fel de fel de figuri, unele dintre ele reprezentînd flori stilizate, chipuri umane, nuduri, cariatide, şerpi, sfincşi, altele complet neinteligibile, fie din pricina umezelii care a distrus coperta posterioară şi cea mai mare parte a caietului, fie din pricina excentricităţii lor. Ultimele 16 pagini, aproape complet putrezite, par a fi rămas întotdeauna albe.

*

* *

Într-o după-amiază de toamnă pe la ceasurile patru, în timp ce răsfoiam şezînd leneş într-un fotoliu ultimul volum al amicului meu S., îmi este prezentată o carte de vizită a cărei formă şi culoare m-au trezit brusc din letargia acestei sieste prelungite. Era din hîrtie verzuie cerată şi imita întocmai o frunză de arţar, doar că era ceva mai mare.

Surprins şi totodată înveselit, am descifrat grafia foarte întortocheată şi pedant-ticăită : **Ignaţius Mosor din Osoi. Maistor şpeţialist în scosul cioatelor şi urnítul bolovanilor.**

Peste cîteva clipe insul fu introdus la mine ; era mai mult scund, aspect vînătoresc cu pălărie verde şi pană de gaiţă, pantaloni bufanţi şi cizme galbene cu burduf, foarte strălucitoare.

— Am onoarea de a mă prezinta (rosti plin de importanţă formula de pe cartea de vizită). Datorez supraordinară această satisfăciune de a mă afla înaintea unui atît de ilustrissim literator şi poeta, a cărui magnificenţă poate fi asemănuită doar numa cu a unui Verghil sau Oraţiu, unei împrejurimi în care m-a pus esercitiul profesiunii mele. (Aici omul se opri o clipă examinîndu-mă, apoi continuă.) În urmă cu mai multe săptămîni, precisăminte direct în ziua ultimei întunecimi de soare văzute pe superfaţa Daţiei Romane, mai înainte zisul esercitiu m-a dus într-un loc pe care nu-l consciusem

prealabile, un loc precipicios şi ocolit de lume, care ar putea prezintare interesuri pentru archeologul competinte, prin ruinurile unor trepte urieşeşti, vestigii glorioase făcute spre a ne aducere pururi aminte de fama mare a părinţilor noştri, Nerva Traian, pînă la Octavianus Augustul şi încă mai departe.

Pe cîmpul mic de la picioarele acestor scări am aflat şi semnele unei locuinţe de om sărman, care se va fi retirat odinioară în solitate pentru a se salva de pestilenţa lumii sublunare. Ocupîndu-mă de urnirea unuia din bolovanii prescrişi, nu departe de surpături, am dat peste lădiţa ferecată, cu scîndurile mîncate de putrejune, în care zăcea manuscriptul aici de faţă.

Cît ceriul suindu-se rumorul luminăţiei-voastre ca sublim poeta şi preclarissim cercetător de scrieri vechi, mă considerez înalt-onorat depunîndu-vă în mînă codicele în cestiune, pe care eu şi ucenicii mei n-am îndrăznit decît doar a-l atingere, spre a nu-i vătăma stricăciune.

INCENDIUL

Aceea dintre umbre, care părea a fi căpetenia, profera ameninţări hazlii, în timp ce celelalte trei făceau un fel de balet deşănţat în semiîntunericul salonului. Consistenţa lor creştea treptat, pe măsură ce noaptea invada totul : în lumina amurgului fuseseră doar nişte umbre, acum, din siluete vagi, luau forme tot mai sigure.

— A, pe tine te cunosc, exclamă

el bucuros, întinzînd arătătorul spre căpetenia lor. Cînd ți-ai lăsat bărbuța asta ascuțită ca de drac ? Nu se potrivește deloc cu meseria ta de lăptar.

În momentul cînd îl arătase cu degetul, acela sărise neverosimil de elastic într-o parte, iar acum îl privea pe el cu indignare amestecată cu ironie. Zise zîmbindu-și dinții albi și mari din bărbuța lucioasă :

— Nu.

— Adică nu ești tu el, sau nu-ți șade bine cu bărbuță ?

— Nu, repetă acela, de astă dată dînd de cîteva ori din cap și zvîrlind priviri piezișe către el.

— Vai, ai dreptate, ce distrat sînt. Știam eu că te cunosc totuși de undeva. Ești ajutorul de gropar, ți-am dat atunci o monedă ; purtai și atunci bărbuță, nu-i așa ?

Acela îi aruncă o căutătură aproape dușmănoasă, dar se înveseli pe dată chicotind către ceilalți, care continuau să danseze ridicînd picioarele lor foarte subțiri, cu încălțări ascuțite, nemaivăzut de sus. Păreau

foarte preocupați de acest ritual și nu luau seamă la nimic în jur.

— Ei, acum de ajuns, zise el pe un ton rezolut dar împăciuitor ; trebuie să termin de scris. Plecați. Vizita voastră a fost foarte veselă.

— Veselă, veselă, ha-ha-ha, veselă, își dădu drumul acela hohotind strident. Da, ai dreptate, foarte veselă, repetă prefăcîndu-se serios, apoi izbucni din nou într-un hohot nestăpînit.

Se apropie oarecum nesigur de scaunul înalt de stejar negru pe care stătea intrigat el ; îi atinse repede obrazul cu vîrful degetelor, parcă dintr-o curiozitate care avea ceva și mustrător și neîncrezător. El simți că nu poate să spună nimic. Ceilalți își continuau țopăiala.

Adunîndu-și puterile, el rosti dintr-o răsuflare privind către ușă :

— Știu ce vreți să faceți cu mine, dar nu ies pe ușă, nu mă duc, nu mă mai duc...

Șiroaie de lacrimi îi înecară glasul care devenise tremurător și plin de

rugă. Acela îi făcu un semn complice punîndu-şi degetul pe buze în semn de tăcere. Apoi îi şopti la ureche :

— Nu-ţi fie teamă. Va fi foarte vesel. Mult mai vesel. Te asigur.

— În sfîrşit, comedia s-a terminat, spuse el dintr-odată sigur de sine. Puteţi pleca. Am treabă. Nu mai am nevoie de voi.

Acela făcu un gest către dansatorii care se opriră din ţopăit.

— Gata, plecăm, zise acela arătîndu-l. Apoi ca pentru sine : Voie, nevoie...

După ce ieşiră unul cîte unul, el îi urmă de aproape, cu un aer foarte preocupat. Nimeni nu spunea nimic şi mergeau în noaptea compactă de toamnă. Nu bătea nici o adiere, nu era nici frig nici cald.

Ajunseră într-o mică piaţă pustie unde se încrucişau patru drumuri.

— Pe unde ? întrebă acela părînd că ţine să îndeplinească prin aceasta o pură formalitate.

El arătă cu palma şi porniră într-acolo.

Nu prea tîrziu ajunseră la o clădire joasă, cu ferestre foarte mici prin obloanele cărora nu se vedea nici o lumină. Părea să fie clădirea unui vechi han, după obloanele fieruite de la ferestre și după ușa de lemn aproape putrezit, cu un lacăt uriaș ; deasupra prispei late peretele fațadei purta un brîu de un negru intens, iar din curtea interioară cîțiva castani bătrîni, în parte scuturați, dominau acoperișul care arăta a fi din șindrilă putredă. Cînd au intrat, lumina roșcată a unei candele arunca reflexe pîlpîitoare ; era o încăpere largă dar joasă, al cărei mobilier se compunea din numai cinci piese : un scaun înalt din stejar vechi, avînd ceva a strană de biserică și alte patru, mult mai mici, rotunde și fără spătar, scaune joase cu trei picioare.

El rîse lingușitor :

— De ce m-ați adus aici ?

Ceilalți rîseră cu subînțeles, dar vădit amuzați, de parcă el ar fi spus o glumă fără perdea sau ar fi făcut un semn rușinos. Acela privi o clipă cu coada ochiului către soba

enormă cu o plită de forma și mărimea unui pat, dar se întoarse ca ars și rîse și el, deși oarecum stînjenit. Apoi zise cu voce înaltă și falsă :

— Iată-ne deci înăuntru.

— **In foro interno Justitia non judicat,** răspunse emfatic el.

— În fine, în fine, n-o să ne ciorovăim acum pentru atîta lucru, se grăbi să asigure negustorește acela. Nici nu a fost vorba de asta.

— Bine, bine, dar în definitiv e vorba de mine, adică vreau să spun că aș vrea să ajungem la o armonie bazată pe dreapta judecată...

— Acum o clipă spuneai că „non...“

— Mă rog, mă rog, cuvintele sînt susceptibile de interpretări variate și adesea contradictorii. Vreau să zic însă că ar fi spre folosul liniștii noastre sufletești dacă...

— Liniște ! se răsti dintr-odată acela ca un învățător scos din fire de către niște copii cicălitori. Căpătase o înfățișare aproape majestuoasă, o severitate nouă răzbătea acum

din gesturile pe care lumina pîlpîitoare a candelei le proiecta uriaș pe pereții încăperii. Nu ne mai împuia urechile cu cazuistica ta grețoasă. Mai bine dezbracă-te.

El își scoase cu gesturi concesive pardesiul, lăsînd să se înțeleagă că-i face aceluia un hatîr, în urma căruia vor fi chit. Între timp acela se așezase pe scaunul înalt de stejar care părea să fi fost anume pregătit și urmărea țintă mișcările lui. Ceilalți își continuau în tăcere țopăiala lor obișnuită, neluînd seama la nimic în jur.

— Atît ? întrebă disprețuitor acela, cînd el se înfățișă fără pardesiu.

— Mi-e frig, mi-e frig... murmură ca o scuză el.

— Ți-e frig, ți-e frig... lavaliera îți ține de cald ? El își desfăcu cu degete febrile lavaliera de la gît și o aruncă pe jos.

— Parcă nici n-ai ști să te dezbraci, rosti insinuant acela. Înaintea femeilor știi să te despoi tot, a ? Craiule !

În același moment umbrele se apropiară pe neașteptate de el și începură să-l atingă. Pradă unei surescitări care-l făcea să gîfîie, el își aruncă pe podea mai întîi haina, apoi vesta. Încercă să-și dezlege șireturile de la pantofi, dar nereușind și-i descălță trăgîndu-i violent. Țopăiala celor trei se transformase într-o sarabandă fantasmagorică, iar liniștea devenise un vacarm amestecat și confuz.

— Evrika, evrika, bolborosea el inconștient, în timp ce-și rupea nasturii de la cămașă.

Cînd rămase numai în izmenele de catifea neagră începu să țopăie, arătare deșirată și fistichie în hora umbrelor care săltau neîntrerupt. O veselie smintită plutea în obscuritatea încăperii ; sunete ascuțite de cimpoi, amestecate cu tonuri profunde și cascade hilare, întretăiate de glasuri dogite de beți, frînturi de chemări se auzeau din toate direcțiile. Aceea dintre umbre care părea să fie căpetenia tăcea acum într-o imobilitate de piatră pe scaunul înalt și negru ; privea

pierdut, într-un punct imprecis, părînd că nu vede nimic în jur.

— Stai ! articulă într-un tîrziu, greoi şi obosit. Sunetele stridente cedară lent ca din cimpoaie răsuflate ; mişcările umbrelor încetiniră dezamăgite, pînă cînd încetară cu totul ; o tăcere încordată se instală, ca o aşteptare.

— Arată-mi ! reveni acela ; o mare oboseală şi ceva dureros ieşeau la iveală din rostirea cuvîntului.

El se apropie şovăitor de tronul de lemn întunecat. Mai joase decît dînsul cu un cap, umbrele îl înconjurau întrebătoare. Cînd ajunse la trei paşi se opri copleşit de-o povară enormă ; ridică puţin cotul stîng, ca pentru a arăta ceea ce şi aşa se vedea prea bine : pe pielea măslinie a pieptului său, în dreptul inimii, lucea de-un alb nesănătos o stea mare cu colţuri subţiri şi lungi, ca nişte raze ; putea să fie cicatricea unei vechi arsuri.

— Deci tu eşti acela... se auzi ca prin vis, ca un reproş. Tu eşti acela, tu porţi deci semnul... tu eşti însemnatul, imaculatul...

Glasul devenea tot mai confuz, pînă se transformă într-o bolboroseală. Apoi ca o tînguire : „Am găsit, te cunosc, am găsit..."

.....

Dar Scaunul nu este niciodată îndurător.

Căci coruri adînci intonau Simfonia, în timp ce umbrele, cu mișcări precipitate, au scos de după sobă niște sîrmă ruginită ; neținînd seamă de nimic, îl îmbrînciră către plita ca un pat ; îl răstigniră cu fața-n jos, iar încheieturile brațelor răschirate i le legară brutal cu sîrma aceea ruginită, de belciugele fixate anume pe margini. Picioarele, apropiate unul de altul, atîrnau puțin prea lungi peste gura sobei.

— **Crurifrangum.** Spuse unul dintre vrăjitori.

— **Non. Per foco. Comme d'habitude.** Cotcodăci altul.

Simți apoi cum pe cap i se așează în grabă tichia aceea îngrozitoare, făcută din hîrtie.

O pălălaie de lemne de brad ilumina delirul, în timp ce din toate părțile suna înalt pînă la ceruri Oda Bucuriei.

HOTEL „PARADIS“

Încă din vremea adolescenței sînt umbra acelei femei ; povestea, chinuitoare pentru mine, a puținelor clipe cînd ne-am aflat oarecum împreună, nu are decît o legătură îndepărtată cu întîmplarea ciudată pe care o voi relata. Destul doar că nu sînt, de multă, foarte multă vreme, decît umbra tăcută, îngăduită printr-o miloasă înțelegere, a doamnei M. ; spun miloasă înțelegere pentru

că soțul ei, un fost coleg dealtfel, mă tolerează de 15 ani în apropierea lor, făcîndu-se pur și simplu că nu mă observă. La început ne mai salutam uneori, dar după un timp au neglijat să-mi mai răspundă la salut. E destul dispreț, meritat desigur, în ținuta lui ; despre milă poate fi vorba cel mult din partea doamnei, deși cu timpul îmi pare că simțămîntul soțului față de mine a sfîrșit prin a i se impune și ei. Vai, unde-s naturalețea și căldura din istoria „tînărului Werther" ?

Relațiile noastre, dacă se pot numi așa, sînt atît de incomode, de nefirești pentru fiecare dintre noi și chiar pentru condiția zilnică a vieții obișnuite, încît dacă se mai adaugă și durata și constanța lor, îți vine să-ți iei lumea-n cap. Nimic și nimeni nu mă poate, nu ne poate ajuta să ieșim în vreun fel din insuportabila noastră comuniune, deși Dumnezeu știe că-n fiecare ceas al vieții mele îmi pare că fac totul, cu disperarea ultimei puteri, pentru a curma odată aceea ce totuși aș dori

să nu aibă sfîrșit. Și pot jura că în felul său, cu fiecare din noi lucrurile stau aidoma. Dar nu despre acestea vroiam să vorbesc ; se vede însă că e plăcut naturii umane să se lamenteze la orișice pas, iar povestitorului să aducă vorba despre ce-l doare pe el mai curînd decît despre aceea ce l-ar putea interesa cu adevărat pe eventualul său cititor.

Întîmplarea curioasă pe care o voi relata este de dată foarte recentă ; nici nu sînt încă în stare s-o înțeleg, și cu atît mai puțin să-i prevăd urmările. Fapt este că soții M. mai locuiesc încă la hotel „Paradis", iar eu ocup încă aceeași odaie din singura casă pescărească ce s-a mai păstrat pe plaja acestei localități de vilegiatură.

Desigur că în numeroșii ani de cînd sînt o umbră, milioane de gesturi, neobservabile sau imaginare, inflexiuni neașteptate ale vocii, chiar cîteva întîlniri accidentale sau situații aparte, sau cîte infinite lucruri în aparență mărunte au avut pentru mine

însemnătatea unui cutremur universal...

Această ultimă întîmplare însă este o adevărată întîmplare, adică ceva ce are darul de a schimba, într-un fel pe care încă nu-l pot pricepe, însă de a schimba ordinea de mult pietrificată a existenței „noastre". Mă gîndesc la asta cu exaltare și cu spaimă, ca la o slobozire sau ca la o plecare îndepărtată. Ca la o lungă călătorie pe mare.

În seara aceea, la barul „Paradis", unde ne petreceam de obicei serile („ne petreceam" e un fel de a zice, de fapt soții M. veneau aici pentru a face conversație sau a juca „Sekt" cu două familii cu care erau prieteni, iar eu — ca să stau retras într-un ungher mai întunecos și să urmăresc cu lăcomie și cu umilință fiecare gest sau cuvînt al doamnei M.), în seara aceea la barul „Paradis" a apărut un nou personaj. Trebuie să spun că sezonul era pe sfîrșite, de fapt se cam sfîrșise, și chiar de multișor, așa încît mușteriii se puteau număra pe degete și se cunoșteau între ei. Dealt-

fel se simțea apropiata plecare a tuturor, sau în orice caz eu simțeam că „noi" sîntem pe ducă.

Necunoscutul se așezase în același colț ca și mine, și deși înfățișarea sa ar fi putut atrage atenția, nimeni nu păru a-i băga în seamă prezența. „Bah, îmi spusei, iată unul care s-ar putea să mă plictisească. Sau în orice caz să mă deranjeze prin simpla și inoportuna sa existență". Dar mă înșelam. Necunoscutul nu scoase nici un cuvînt toată seara, și, așa cum părea să treacă neobservat de toți ceilalți, el de asemeni părea că nu vede pe nimeni. Eu mai degrabă l-am cercetat de cîteva ori cu privirea ; insul făcea impresia că numără întruna ceva, fără glas, dar mișcînd uneori buzele ; mă puteam desigur înșela, dealtminteri mă interesa prea puțin.

În seara aceea idolul meu a fost de o mare voioșie ; o, îi știam de cînd era fragilă și fecioară ca trestia hohotele cristaline, iar în seara aceea a băut șampanie. Sînt umbra ei, am băut și eu șampanie, dintr-o cupă

identică. Un soi de voioşie febrilă mă cuprinsese şi pe mine, cînd într-un tîrziu, după ce am stat o vreme în stradă contemplîndu-le siluetele ce se proiectau la fereastra apartamentului lor, am auzit încă o dată hohotul ei, mai plin şi mai bogat, apoi lumina s-a stins şi am plecat, cu o dispoziţie febrilă, pe malul mării, cu intenţia de a mă scălda. Îmi place să înot noaptea gol, înot destul de bine şi cu o voluptate anume.

Marea era încă relativ liniştită, deşi emana ceva ameninţător ; a doua zi avea să fie desigur agitată. După ce m-am dezbrăcat am stat puţin pe digul de unde obişnuiam să intru în apă. Pe neaşteptate răsări în imediata apropiere o siluetă ; probabilitatea de a apărea cineva la acea oră în acel loc era practic exclusă, încît stupefacţia mea semăna mai degrabă a spaimă. Dar îmi ţinui cumpătul ; se apropie de mine un bărbat, de asemeni dezbrăcat. Trupul lui, de o mare frumuseţe, vădea un vechi şi exersat înotător. Se

apropie de mine cu un aer ceremonios şi îmi întinse ceva ce părea a fi un fel de cunună din plante jilave. „Păstraţi-o, doamnă, în amintirea întîlnirii noastre."

Eram mut de uimire şi, neştiind ce să fac cu obiectul pe care mi-l dăduse, îl pusei pe cap. El urmări gestul cu o privire aprobatoare şi liniştită, apoi se lăsă lin şi fără efort în apa întunecată. „E nebun, îmi spusei, acum desigur că se va îneca în marea care devine tot mai agitată." Năucit, sării în apă — culme a ridicolului — cu bazaconia aceea pe cap, singurul gînd ce-mi răsuna în minte fiind acela de a nu-l lăsa să se înece totuşi pe acest nebun, despre care-mi dădusem seama a fi străinul de la barul „Paradis". Înotai din toate puterile — se întîmplă arareori să găsesc un rival serios în materie de înot — lăsîndu-mă condus de instinct, dar şansele de a vedea pe cineva noaptea pe mare sînt în principiu egale cu zero. După un timp, eram destul de obosit, mi se păru că văd pe cineva înaintea mea ; răsărea

tocmai luna, și-n brazda luminoasă vedeam într-adevăr un înotător, un minunat înotător cu care nu mă puteam compara, înotînd extrem de ușor și degajat, dar cu un spor de necrezut, stilul „delfin". „Nu o va ține mult, îmi zisei, este imposibil s-o ție așa mai mult de 80 de metri." Și continuai, în craulul meu, care nu-i lipsit nici de viteză nici de eleganță și în care pot ține cîțiva kilometri, să urmăresc paradoxala apariție. Dar vai, sub lumina strălucitoare a lunii putui vedea cum distanța dintre noi crește vertiginos ; că „delfinul" concurentului meu nu cedează deloc în ritm și energie, ci își păstrează o admirabilă, uluitoare constanță.

Dacă n-ar fi fost dîra luminoasă a lunii l-aș fi pierdut de mult din ochi ; îl urmăream acum cu obida și încăpățînarea vanității — a singurei mele vanități, aceea de înotător — înfrîntă în condițiuni atît de neprevăzute. Dar omul meu se tot ducea, abia de-l mai zăream ; eram departe în larg și marea devenea tot

mai neliniștită. Mă întorsei frînt și năucit ca după o lovitură în cap. Mă îmbrăcai mecanic, se făcuse frig și marea vuia amenințînd. Pe dîra orbitoare a lunii nu se vedea nimic ; dar această fîșie de lumină brăzdează marea în funcție de locul și direcția din care privești, așa că nu mă așteptam să văd nimic. Din cînd în cînd sălta jucîndu-se agil în razele de lună silueta fină a unui delfin. Singurătate, tăcere. „Sînt desigur surescitat în seara aceasta. Totul a fost o simplă nălucire."

Am căutat hainele necunoscutului, trebuiau să fie undeva pe țărm. Nu le-am găsit. Am așteptat o vreme, cam atît cît socoteam că i-ar trebui pentru a se întoarce. Nu s-a întors. „S-a înecat desigur, îmi spusei, sau se va îneca în orice caz, marea a devenit deja periculoasă."

În dîra luminoasă a lunii valurile făceau acum coame albe de spumă, iar vîntul se întețise. Am plecat cu gînduri confuze spre casa de pescari în care locuiam. De pe faleză mi se păru că văd din nou, în brazda ilu-

minată, jocul grațios de delfini ; bineînțeles că nu vedeam nimic, era absurd.

*
* *

A doua zi a fost una din acele zile de un albastru sfîșietor, stăpînită de vîntul acela persistent care amplifica senzația de sfîșiere. M-am plimbat îndelung pe plaja pustie, cu gîndul nemărturist de a afla un semn al întîmplării din ajun. Purtarea atît de ciudată a necunoscutului, aerul ceremonios și familiar totodată cu care îmi adresase paradoxala formulă și-mi oferise nu mai puțin extravagantul obiect, în fine ciudata și, evident, definitiva lui dispariție mă tulburaseră din reveriile mele monomaniace.

Și totuși, ideile dezordonate care mă asaltau rămîneau în continuare un simplu fond pe care se grava și mai adînc o singură pasiune atotstăpînitoare. Aproape că uitasem excentricul străin, și nu atît gîndul de a-i găsi veșmintele mă purta pe țărm, cît

veşnicele remuşcări şi calcule fără soluţie, întortocheatele spirale ale patimii prin care ispăşesc probabil cine ştie ce păcate obscure. Marea se zbuciuma ca o femeie împătimită, spume albe tîşneau printre stînci împreună cu hohote demenţiale sau vaiere prelungi şi imprecaţii înăbuşite. Un stol de păsări cenuşii, mari scoteau ţipete acute în jurul unui cadavru de delfin pe care-l aruncase marea. Zăcea pe nisip într-un mic golfuleţ şi părea că se oferă cu un fel de voluptate festinului aceluia păsăresc, pe care trecerea mea nu avu darul să-l stingherească cîtuşi de puţin.

M-am dus cu melancolie la restaurantul „Paradis", unde luam prînzul la o masă vecină cu a soţilor M. Aşteptarea mea s-a prelungit pînă către seară fără ca ei să se arate. Întors la mine, încercai să-mi trec vremea cu lectura pînă la ora cînd obişnuiam să vin la bar. Am apărut ceva mai devreme ; soţii M. împreună cu cele două familii erau deja acolo. Aşezîndu-mă în ungherul meu, constatai că

doamna M. părea trasă la față și cu un aer preocupat. Bineînțeles că nu mă băga nimeni în seamă, dar eu simțeam un fel de curaj neputincios, o putere neputincioasă dacă se poate spune așa, neputincioasă prin perfecta ei inutilitate. Puțin după aceea se petrecu ultimul lucru la care m-aș fi așteptat : își făcu apariția, cu aceeași atitudine discret-ceremonioasă, necunoscutul din ajun. Aerul său de bună-cuviință și de gravitate distona strident cu un exorbitant amănunt vestimentar : pe capul cu păr destul de bogat, ușor încărunțit, purta un fel de cunună din iederă și alge de un verde intens, încă ude. Pe costumul cenușiu, impecabil tăiat, se prelingeau mici șiroaie provenite de la acest articol de necrezut. Impresia asupra mea a fost aceea de șoc electric, și, ciudat, nu atît din pricina faptului că îl credeam mort, cît mai ales din aceea a obiectului pe care îl purta pe cap. Nimeni însă nu-i sesiză nici apariția, nici atît de bătătoarea la ochi particularitate.

Şi totuşi, trebuie să spun că oricît de mare ar fi fost uluirea mea în faţa ciudatei arătări, sufletul meu continua de fapt să-şi urmărească cu aceeaşi aviditate idolul ; tot restul, deşi îmi dădea o perplexitate soră cu nebunia, avea ceva din inconsistenţa şi ameţeala vagă a unui vis. Eram aceea ce eram : umbra, doar umbra statornică şi umilită a doamnei M., care a fost cîndva pentru mine pur şi simplu R. Şi de aceea pot spune că deşi nu părea să fi observat ceva, chipul femeii devenise şi mai palid, de o paloare care mă îngrijora. Vocea ei, pe care la orice prilej o sorbeam cu toată fiinţa, nu s-a auzit nici o singură dată în cursul acestei de a doua apariţii a bizarului necunoscut. El se aşează netulburat în acelaşi loc ca şi în seara precedentă. Părea că nu mă observă sau că nu mă recunoaşte, se prefăcea mai bine-zis. Şederea lui nu dură mult, căci deodată se ridică şi se îndreptă exact spre mine. Trupul lui bine făcut se înclină puţin, cînd cu o voce, o voce stinsă şi uşor rugă-

toare ce nu mai era aceea de ieri seară, îmi spuse : „Iată un mesaj pentru dumneavoastră, doamnă. Vă rog să-l primiți."

Nu fac parte din generația în care e posibilă confuzia sexelor ; port mustață „Douglas" pe care, spre a-i ascunde căruntețea, obișnuiesc s-o cănesc. Mă pregăteam să protestez împotriva formulei cu care înțelegea să mi se adreseze și să-i spun că refuz orice fel de mesaj din partea lui sau a oricărei persoane care are vreo legătură cu el, cînd își înălță puțin capul ca pentru a mă înfrunta. Pe gît și prelungindu-se desigur sub cămașă avea o mulțime de răni mici și rotunde, însă adînci și deschise. Nici o picătură de sînge nu se vedea în plăgile totuși proaspete și aceasta mă făcu să încerc repulsia pe care o ai față de un cadavru. Pînă să-mi revin, omul dispăruse cu mersul lui lent dar energic, avînd ceva majestuos și melancolic totodată.

Urmărit încă de privirea aceea de nuanța albastrului ultramarin, fixă

şi totuşi imprecisă, deschisei plicul puţin umed şi scosei „mesajul" care, trebuie să mărturisesc, cu toată repulsia ce o resimţeam, mă făcea curios. În acelaşi moment însă se întîmplă ceva nemaipomenit : obiectul adoraţiei mele mă privea, vai, pentru prima oară după atîţia ani (mai precis după 5564 de zile), mă privea fix şi cu un interes nedisimulat.

Copleşit şi neputînd suporta nici gîndul că s-a înecat sub ochii mei, căutai să mă ocup cu ceva, desfăcui orbeşte hîrtia şi citii mecanic, fără să pricep nici o silabă, „mesajul" pe care îl transcriu mai jos :

Cîntecul pe ape al celui înecat

Aegeus, Aegeus,
vino, Aegeus,
dintre atoli.

Sufletul meu este bufnița mării,
cercuri concentrice face uitarea
prelung împrejurul înscufundării.
De jur împrejur este Marea.

Aegeus, Aegeus,
corabia noastră
unde pleca ?

Căci roze greoaie pe ea atîrnară,
din lemne de roze și iasomie
corabia noastră ei o lucrară,
ca să dureze o veșnicie...

Aegeus, Aegeus...

Iată beția de roze a zorilor,
clopote clare, glas de opal,
dorul de ducă al călătorilor,
sufletul meu vrea să vie la mal.
Vino, Aegeus,
dintre atoli.

S-a nimerit o fîntînă acolo, ori crater,
al tuturor lumilor loc mai adînc,
concentricul centru adîncei străbateri...
În mîlul albastru mă-nec și mă stîng...

Aegeus, Aegeus,
unde-i, Aegeus,
insula ta?

O, nefericită așezare a firii mele! În loc să profit de inesperatul noroc și să mă înec în ochii iubiți care mă urmăreau, mi se ofereau, eu am citit, dar cum am citit, căci eram orb, eram inexistent, „mesajul" aberant al unui nebun. Chiar în clipa cînd am isprăvit „citirea", ochii ei s-au îndepărtat, cu un fel de regret și reproș, cu o nesfîrșită și inexprimabilă duioșie... Erau aceiași ochi ce m-au privit aidoma, într-o îndepărtată zi a cărei întreagă vină și povară o voi purta mereu.

Ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic, soții M. se ridicară urmați de ceilalți. Îndată după aceea plecai și

eu, neobservat și tot adîncit în calcule fără ieșire, purtînd un plic verzui și jilav în buzunarul de la vestă...

*
* *

Mă dusei ca de obicei pe malul mării. Recunoscui pe dată, după stil, cine era înotătorul care abia dacă se îndepărtase cîteva zeci de metri de la țărm. Smulsei precipitat veșmintele de pe mine și încercai cu disperare să-l ajung. Cînd, după o cursă epuizantă, reușii totuși să mă întorc, un fel de lătrat se auzea din larg, batjocoritor și infinit de melancolic în același timp. Un fel de lătrat ca un scîncet de copil și ca boncăluitul de cerb. Am ascultat îndelung, în timp ce luna plină răsărea deasupra mării. Am înțeles că marele voiaj este într-adevăr aproape.

*
* *

„Dacă tu locuieşti sub cupolele mării,
dacă tu...
Dacă tu te strecori pe furiş dintre
valuri la ceasul cînd marea

este mantia noastră de purpură...
Dacă tu eşti acela ce bate în zori
toaca mării

şi marele clopot al mării îl sună-n
adînc...
Dacă tu..."

Cînd vocea ei şoptea într-un melodios delir aceste cuvinte ce nu se îndreptau către nimeni, cu ochii închişi...

Cînd noi, cei trei, număram pentru ultima oară şi calculele se vădeau perfecte...

O fragedă fregată, cu inima uşoară
ca a unei păsări...
Iar marea fu mantia-n care ne-am
învelit goliciunea.

POVESTIRE

Am fost îmbrîncit pe ușa încăperii în care se afla domnul Pisică ; era o miercuri, ziua mea cu noroc.

Domnul Pisică stătea acolo împreună cu alți cîțiva, dar eu l-am cunoscut din primul moment. Conform obiceiului meu nu mă prezentai, ci mă așezai pe nelipsita bancă de stejar și așteptai o lună. Apoi încă o lună și încă una. Apoi un șir nedefinit de luni, timp în care toate istorisirile fură

depănate de multe ori. Domnul Pisică spunea :

„Ce rost are să mai povestim ceva ?“ După care ne povestea invariabil șarja de cavalerie de la 26 mai și spre încredințare ne arăta cicatricea pe care-o avea la piciorul stîng. Domnul Pisică era un filosof.

DISPARIȚIA LUI FLORY

Flory avea o fire perversă, asta este. La începutul prieteniei noastre, eram încă tineri, mă trata cu un fel de amabilă superioritate. Mai tîrziu mi-a conces, de ochii lumii, egalitatea, pentru ca în cele din urmă să ia obiceiul nesuferit de a mă linguși mieros, bineînțeles mai cu seamă sau numai cînd mă aflam de față. În realitate nu avea nici destul bun-simț, nici destulă minte pentru

a-mi recunoaşte geniul. Căci un admirator îmi scria chiar în vremea aceea că la o întîlnire cu publicul în oraşul G., venind vorba despre mine, Flory (în scrisoare nu i se dădea în mod expres numele, dar reieşea limpede că despre el era vorba) s-a pronunţat ca şi cum n-ar fi auzit de vreun autor cu numele meu. Aceasta era firea lui Flory.

Nu i-am gustat niciodată aşa-zisa poezie, dar a trebuit să mă aplec în faţa succeselor sale, efemere desigur, şi mai ales neîntemeiate. A făcut carieră, în vreme ce eu m-am retras în casa izolată în care trăiesc şi azi, tot singur.

La 87 de ani mă ţin încă bine, în vreme ce absolut toţi camarazii noştri de generaţie sînt morţi. Şi Flory e mort. De patruzeci de ani. Împrejurările morţii lui nu se cunosc, fapt care i-a pecetluit soarta în istoria literară, aureolîndu-l cu acea misterioasă dispariţie, despre care s-a vorbit şi s-a scris atîta. Norocul lui. În curînd şi eu voi trece dintre cei vii; cu siguranţă însă că nu atît de enig-

matic ca Flory. Se vede că moartea mi se apropie, de vreme ce-mi aduc aminte, pentru prima oară, mi se pare, în patruzeci de ani, de amicul meu. Îi plăcea foarte mult iasomia, și la geamul cu gratii al closetului pe care nu-l mai folosesc de patruzeci de ani tocmai a înflorit tufa bătrînă, aceeași tufă de iasomie pe care Flory a admirat-o atîta în dimineața cînd mi-a făcut prima și dealtfel și ultima sa vizită. Cred că nu voi putea rezista ispitei de a folosi, înaintea marii călătorii, încă o dată closetul acela. Probabil că balamalele oblonului gros de stejar ce închide pe dinafară fereastra, expuse ploii atîția ani, s-au înțepenit. A trebuit să-l trag către seară, nu atît din prudență, dar oricum iasomia nu mai conta, căci prima noapte a fost una din acele înăbușitoare și opace nopți de vară, cînd universul ți se pare un mormînt întunecos și strîmt. În patruzeci de ani balamalele și zăvorul unui oblon exterior, expuse intemperiilor de tot felul, se pot înțepeni foarte tare.

Mă gîndesc ce s-ar fi ales din Flory dacă n-ar fi avut inspirația să mă viziteze în dimineața aceea. Un poetastru ca alții o mie, despre care n-ar mai fi vorbit nimeni. Pe cînd așa...

A avut noroc că m-a găsit acasă. Mare noroc. Era într-o dimineață de sfîrșit de mai sau început de iunie, o astfel de dimineață glorioasă, exact ca acum. Bujori de diferite soiuri își atîrnau florile grele, și iasomia de lîngă fereastra closetului exala o mireasmă care întotdeauna mi-a fost nesuferită : un damf apăsător și molatec, după care însă știam că se înnebunește amicul Flory. O plantasem cu mîna mea acolo, cu trei ani în urmă, cînd lui i se conferise, pe nemeritate desigur, cununa de lauri ; toți au fost de părere că mi se făcuse o mare nedreptate. A fost propriu-zis o rușine. Eu fui cel dintîi care l-am felicitat, în cei mai călduroși termeni. Probabil că asta i-a mers la inimă, căci în anii ce i-a mai trăit, trei la număr, amiciția noastră a devenit

aproape o frăție. N-am insistat niciodată să vie la mine, deși eu îl vizitam adesea. Mă arătam ușor stingherit ori de cîte ori venea vorba de locuința mea și căutam să orientez discuția spre alt subiect. Nu i-am oferit niciodată cartea mea de vizită.

A venit în dimineața aceea, cînd sub un cer de culoarea acidului prusic grădina și casa îmi erau copleșite de mirosul stătut al iasomiei.

— Oh, zise pe tonu-i gîlgîit și fals, este o adevărată minune cum de am nimerit. Pur și simplu din instinct.

— Da, da, o minune, răspunsei. O adevărată minune. Într-adevăr, cartierul în care locuiesc, deși nu prea depărtat de centrul orașului, este un cartier foarte întortocheat ; străzi înguste și pavate prost cu pietroaie ce te împung prin pingele scoboară, urcă și iar scoboară, cu cotituri în loc și răscruci înșelătoare, încît cu greu se poate orienta cineva, mai ales cînd calcă pentru prima oară prin aceste locuri uitate

de Dumnezeu, în care m-am hotărît să-mi trăiesc zilele.

— Melchior, să nu-mi spui că nu te bucuri de vizita mea, continuă oaspetele cu locvacitatea sa obișnuită. Știi, vroiam de multă vreme să ne întîlnim, numai noi, să stăm de vorbă despre toate celea.

— Dar dimpotrivă, mă bucur mai mult decît îți închipui. Sper să fie o vizită lungă.

— Nu mă grăbesc deloc, i-am spus șefului că e ziua soției, iar soției că mă duc cu șeful la pescuit. Dar te rog, nu te deranja...

— Este un cidru **manu propria** ; slab alcoolic și diuretic. Știu că suferi cu vezica.

Într-o oră s-au golit patru sticle și a trebuit să ascult relatarea detaliată a ultimelor cancanuri din cercul în care strălucea poetul liric Flory ; în acest timp a vizitat closetul de șase ori.

Apoi a trecut la confesiuni, și în cele din urmă la poezie. Mi-a recitat aproape toată opera sa. Eram la a șasea sticlă de cidru cînd a intrat

din nou la closet. Numărasem exact : a unsprezecea oară.

M-am apropiat încet și am tras aproape fără zgomot zăvorul pe dinafară : un zăvor greu ca la pușcărie, pe ușa masivă de aramă. Flory n-a auzit sau n-a dat importanță zgomotului. Am așteptat în picioare, cu răsuflarea oprită. Abia foarte tîrziu mînerul s-a mișcat, la început leneș, apoi de cîteva ori mai agitat. După o pauză Flory apăsă violent pe mîner și împinse ușa cu putere. Apoi îl auzii, un ton stînjenit — jenă și enervare în același timp :

— La dracu, Melchior, s-a blocat ușa.

MOARTEA ȘI VIAȚA LUI ASPASIO

I

Eram moluscă cefalopodă pînă în clipa cînd m-a fulgerat paradoxalul gînd al morții lui...

Și clipa aceea mi-a dat o putere de foc, și-atunci am pornit să te aflu curînd, să fac ca să dureze neclintit adînca-mi moarte, o Aspasio, să fac să mai dureze cît un bob de grîu adînca ta viață.

Și gîndul morții tale a încolțit și a crescut cu năvală în mine și m-a

cuprins şi m-a-necat ca o apă mare şi ca o Înviere.

Dunărea, Dunărea mînă la vale un pai fragil suflat din holdele de grîu ; curentul negru nu cunoaşte îngăduinţă. Luntre subţire de aur, frenetică grabă de a ajunge la vale, la vale, foarte la vale, la tine, Aspasio...

II

Sub candelabre de floare mi se păruse odată să fie locul de miere al stingerii tale ; te-am căutat şi sub prunul — fantastic episcop în alb la fereastra iubitei, — şi nu te-am găsit spînzurînd ; deci m-am gîndit, pe colinele roşii tu arzi, şi m-am dus, dar nu am aflat nici un rug. Şi iată acum simt un iz de pămînt şi de volburi, un freamăt de viaţă fierbinte, beţie atotcuprinzătoare ; şi spaima găsirii de tine, Aspasio.

III

Și apropiindu-mă știam că apropii sfîrșitul ; după ce voi vedea, voi fi fost ucigașul tău însuți, Aspasio.

Și mă grăbesc cu fervoare, ca să fac să mai dureze aceea ce mi-i sete să se curme...

IV

Sînt două sălcii mari, de una din ele-i legat trupul tău mort, o Aspasio sufletul meu...

Cu frînghii meschine ți-au legat mîinile, lipite una de alta la spate, și ți-au lăsat șapte pași de la trunchi, să te miști ca și cum ai fi liber.

Cu tălpile tale ai bătătorit un cerc înroșit de sîngele vieții ; nu eu sînt acel ce-am băut.

V

Viața lui Aspasio (căci despre viața lui voi vorbi acum) este într-un lazaret despre care nu se spune nimic în afară de faptul că nimeni n-a

venit vreodată de-acolo. Pelicanii privesc cu multă curiozitate înăuntru și uneori chiar zboară pe deasupra fîlfîindu-și aripile roz.

AUGUSTA

Îmi aduc bine aminte de unchiul meu N.; aveam cam 20 de ani cînd a murit de o septicemie contractată în împrejurări ce n-au interesat cîtuşi de puţin pe nimeni, aşa că aluziile sale la „incidentul pe cît de stupid pe atît de sinistru, în vădită şi simbolică legătură cu episodul Augustei şi cu întreaga mea viaţă, şi care constituie după toate probabilităţile jalnicul finis al dru-

mului meu pe pămînt" îmi vor rămîne pentru totdeauna neînțelese. Ca dealtminteri și insistentele sale autoincriminări — cu privire la fapte despre care nu numai că n-am auzit niciodată vorbindu-se, și în orașul nostru lumea abia așteaptă un pretext cît de mic pentru a născoci și cleveti după aceea ani în șir — dar care, pentru oricine l-a cunoscut cît de cît pe unchiul meu, par cu totul neverosimile și extravagante. Căci el avea o fire blîndă și deschisă, aș zice aproape jovială, e drept tulburată uneori de ușoare accese de melancolie care-l făceau cu atît mai simpatic și interesant pentru cei din jur. Nici pomeneală de „falsitate și orgoliu bolnăvicios", cum scrie el cu multă convingere chiar la începutul primei file. A fost, după cîte știu din auzite sau îmi amintesc eu însumi, un om corect și meticulos, căruia nu cred că i s-ar fi putut reproșa vreun alt viciu sufletesc afară doar de acela că avea mania de a se lăuda că nu folosește pentru corespondență decît timbre

ştampilate, dezlipite de pe scrisori mai vechi. „E o prostie, domle, zicea el cînd era bine dispus, să cumperi timbre poştale. Scrisorile merg cu atît mai repede cu cît timbrele sînt mai vechi, mai uzate, mai obişnuite cu voiajul. Iată eu n-am mai cumpărat un timbru poştal de 40 de ani, şi niciodată nu s-a întîmplat să mi se rătăcească vreo scrisoare." E drept că în perioada în care a locuit la noi şi în care l-am cunoscut mai bine, mi se pare că nu avea mai deloc corespondenţă. Toată lumea ştia că acest „principiu" era de fapt o glumă cu care-i plăcea să înveselească societatea, şi că venea de obicei ca o continuare a următoarei butade pe care o spunea cu vădită plăcere şi cu destul succes : „În privinţa datoriilor am fost încă din tinereţe de principiul că datoriile vechi nu se plătesc niciodată, iar cele mai noi se lasă să se învecheaască".

N-am încercat să aflu detalii despre tinereţea sa ; ar fi fost şi inutil, căci dacă prin absurd cele povestite

de el ar avea şi ceva adevăr, evident că memoria lor nu mai există în nici un fel, cel puţin din cauza timpului care mă desparte de acele atît de ipotetice întîmplări. Aş pune deci cu plăcere totul pe seama unei „încercări de literatură", dacă anumite circumstanţe n-ar contrazice cu totul această ipoteză. Mai întîi unchiul meu nu era nicidecum tipul de om care „încearcă literatură". A fost în viaţa lui ceea ce se cheamă un bărbat pozitiv, cu studii şi aplicaţiuni de medicină, iar spre bătrîneţe nu citea romane şi se dădea cu greu dus la cinematograf. Disprețuia pasiunea mea juvenilă pentru „dramele psihologice", deşi bineînţeles că evita să mi-o spună expres, cu toate că eu eram acela care-l incitam mereu la discuţii pe asemenea teme. Ţin minte că pe cînd citeam **Phédon ou de l'immortalité de l'âme** mi-am exprimat faţă de unchiul N. credinţa entuziastă în „suveranitatea spiritului". Deschizînd un volum din **Traité d'anatomie humaine** de Testut, care se afla

pe masa din odaia lui, îmi arătă una din planşele frumos colorate şi mă întrebă : „Unde anume crezi că-i localizat spiritul ? Poţi să-mi arăţi ?"

Şi apoi, dacă s-ar fi apucat totuşi să scrie ceva, nu o astfel de spovedanie aberantă ar fi fost genul lui. Nu asemenea erupţii pasionale, de care eu însumi mă ruşinez pentru el.

Lucrul devine şi mai ciudat cu cît hîrtiile par a fi fost scrise dintr-o răsuflare, iar grafia ultimelor pagini denotă o mare agitaţie sau intervenţia unei alte persoane, care a scris sub dictare. Nu-i exclus ca totul să se fi petrecut într-adevăr în spital, înainte de moartea sa şi să nu fie altceva decît produsul febrei. Prea multă patimă şi prea multă stîngăcie ca să fie „literatură" ; prea puţine temeiuri, şi mă bazez pe amintirile şi observaţiile mele asupra lui, pentru a se acorda acestor fantazii o cît de palidă verosimilitate. Îl văd parcă şi azi în odaia lui de la noi, văruită cu alb, unde încă mai stăruie acel amestec de mirosuri abia per-

ceptibile : tutun de pipă, mere domnești, „herba absinthi", cum zicea el frunzelor de pelin pe care-i plăcea să le ție în șifonierul de haine, și încă ceva ce n-am putut niciodată defini — ceva ce-mi sugerează instrumente medicale nichelate ori săli de operație.

N-am auzit pe nimeni spunîndu-i altfel decît „N.", așa că numele straniu pe care și-l arogă în ultima propoziție nu-i decît încă una din extravaganțele de care în chip atît de neașteptat dă dovadă în „confesiunile" sale.

*

* *

Sufletul meu e pervers și posedat, ceea ce s-a vădit din întreaga mea viață roasă de falsitate și de un orgoliu bolnăvicios care numai o singură dată a cedat, și atunci în fața unei porniri monstruoase ; iar ultimele mele zile îmi hărăzesc dureri fizice de o acuitate care depășește de sute de ori acuitatea oricărei vo-

luptăţi imaginabile. Căci ceea ce s-a întîmplat cînd a murit Augusta a fost în afara durerii şi voluptăţii, sau în orice caz dincolo de tot ce este trupesc în aceste noţiuni, deşi rece văzut, a fost doar regăsirea atît de îndelung oprită a două entităţi care în chip obscur se subînţelegeau ca una singură, şi poate că iniţial fuseseră aşa.

M-am scufundat atît de mult în labirintele durerii, în timp ce domnul Mazăre agoniza, încît tot restul vieţii mele îmi părea cu desăvîrşire uitat ; în dimineaţa aceasta, pe cînd îl luau pe domnul Mazăre care tocmai murise într-un suprem acces de vomă, mi-am dat seama dintr-odată că o visasem pe Augusta. Încet-încet mi-am amintit tot visul, şi trupul meu s-a îndreptat în patul moale într-o poziţie nespus de fericită. În vreme ce domnul Paradaiser, care se va face bine, clemfăie un măr, m-am deşteptat din acea dulce rigiditate cu hotărîrea de a încerca să las o urmă din ceea ce a fost cîndva cu mine şi Augusta. Finalitatea nu

încerc să mi-o mai limpezesc, nu am nici timp şi apoi sînt ani de cînd am renunţat la acele întortocheate exerciţii intelectuale care la un moment dat aproape că reuşiseră să mă prefacă într-un fel de cazuist sau comentator talmudic ; nu, această vocaţie, efect sau poate, dimpotrivă, cauză a unor studii aride şi fără ieşire, mi-am înnăbuşit-o de mult. E vorba acum de o sublimare a instinctului primitiv şi încăpăţînat al vieţii de a se conserva sub o formă oarecare, în cazul acesta sub forma dorinţei febrile de a proiecta în afară tocmai elementul care în mod mai mult sau mai puţin conştient a fost de fapt adevărata esenţă a vieţii mele, evenimentul ei capital ; acelaşi mecanism în fond, care face ca bărbaţii zdraveni să ejaculeze înaintea unei morţi iminente.

Deci nu voi însemna aici decît acele cîteva fapte, singurele şi puţinele la număr, care constituie punctele de contact între scurta existenţă a Augustei şi viaţa mea hibridă ce va sfîrşi acum aici. Cauza ocazională

a hotărîrii mele, viziunile nespus de fericite și totuși parcă de coșmar din această noapte, nu are rost, și nici n-aș mai putea să le mai relatez, cu toate că ele au esența vieții ; a unei alte vieți însă, căci Augusta apărea într-o ipostază fundamental străină, chiar opusă naturii ei reale. Era parcă opusul ei și totuși ea însăși.

(Sînt semne că se apropie din nou rigorile comei, trebuie să apuc neapărat a consemna acele cîteva fapte.)

Sufletul meu de șarpe a cunoscut-o de-ndată ce am intrat în marea sală, unde mai erau vreo două sute de persoane tinere și în general atrăgătoare ; m-am așezat departe de ea, nu i-am aruncat nici o privire, sigur fiind că prada naivă nu are cum scăpa puterii de gheață cu care mă știam înzestrat. Dar am decis să procedez metodic și cu tact, nici o greșeală nu-mi era permisă. Împrejurarea că aproape zilnic trebuia să ne aflăm oarecum împreună, deși aveam deosebită grijă ca ea să nici nu ob-

serve că exist, era mai degrabă nefavorabilă decît favorabilă ; eu nu puteam uza, pentru a mă apropia de ea, de o circumstanță exterioară care unea întîmplător și provizoriu vreo două sute de inși de ambe sexe, îmbrăcați în halate scrobite : ar fi fost vulgar.

Primele cîteva luni nici n-am privit-o, căci o știam în întregime, eram sigur de ea și o evitam cu o discreție voluptoasă, păstrînd-o undeva foarte adînc ca pe ceva ce mi se cuvenea în chip firesc și pe drept. Mă prefăceam că nu iau seama, și în profunzime nici nu luam seama absolut deloc la curtea asiduă, fierbinte și umilită pe care Vasile, unul dintre cei cu care lucram la aceeași masă de disecție, i-o făcea Augustei. Ajunsese oarecum de haz, și iubirea lui devenea din ce în ce mai obidită ; cum nu luam parte la conversațiile comune, n-am fost niciodată în situația de a face vreo remarcă ; evident, eu nici n-o cunoșteam pe „tipa", și în general arătam un complet dezinteres pentru tot

ce nu privea disecția respectivă. Cu toate acestea Vasile devenise pentru mine interesant, căci pasiunea lui pentru Augusta, oricît de umilită și ridicolă, îl ridica în ochii mei mai mult decît putea el bănui. Tîrziu, puțin după consumarea logodnei ei reale și înainte de moartea Augustei, cred că i-am spus lui Vasile, într-o seară foarte cețoasă cînd ne-am recunoscut pe o stradă mărginașă, că pasiunea lui de demult, despre care acum spunea că-i este jenant să-și amintească, a fost după părerea mea lucrul care l-a înălțat pe scara existenței ; dealtfel viața lui luase acum o turnură întrucîtva specială, și calitățile pe care i le presupuneam l-au făcut probabil să priceapă sensul exact al cuvintelor mele.

Dar în lunile despre care vorbeam, lăsînd la o parte foarte relativul, dar persistentul sentiment care nu era propriu-zis de culpabilitate, ci mai curînd de izolare într-un mister fraudulos, sentiment pe care îl datoram farsei absurde, smintite și lip-

site de orice țintă, prin care, aproape independent de voința mea și totuși la dorința mea fanatică, ajunsesem în preajma Augustei fără bineînțeles să am nici cea mai mică bănuială că Augusta există (venisem totuși, sînt sigur, anume pentru a o întîlni, a fost deci o rațiune în acea păcăleală penibilă), în lunile acelea zic, afară de sentimentul vag și continuu al falsității poziției mele, aveam mereu motive să mă mîhnesc de firea mea păcătoasă. În special o întîmplare aș vrea s-o povestesc, dar cum nu știu cît timp îmi mai rămîne, prefer s-o adaug eventual la urmă.

Și totuși, poate că aceste șase luni în care nu am schimbat nici o privire, cu atît mai puțin vreun cuvînt cu Augusta, au fost perioada cea mai intensă a vieții mele : trăiam noi doi într-o comuniune absolută, nefisurată într-adevăr de nimic. Nu numai că nici un ochi străin nu observase ceva, **dar nici nu fusese ceva ;** ea părea că nu știe nimic, și de fapt nici nu știa, eu eram un vicios

învechit în rele și sigur de sine care amîna din calcul momentul decisiv. Și totuși, atîta plinătate, atîta familiaritate și căldură ne cotropise pe amîndoi, și noi trăiam adînc în ceruri, într-un spațiu paralel și fără comunicare cu cel al vieții zilnice. Da, Augusta, am fost atunci, și numai atunci uniți, cînd nu ne reunea nimic.

Odată, era iarnă, pe culoarul strîmt dinaintea sălii în care eu și alți cîțiva ne lucram disecțiile — aceeași îngrămădeală ca de obicei ; apropiindu-mă de ușă, în dreapta, la cîțiva pași, Augusta mă privea cu ochii mari de vietate crescută în umbra unei păduri eterne. (Mi-a spus mai tîrziu și în treacăt că nu fusese niciodată într-o pădure adevărată.) Sala ei de disecție se afla la parterul clădirii ; pentru a ajunge la a mea trebuia să urci niște scări înguste care coteau la mijloc formînd o platformă ca un balcon patratic pe care ceilalți obișnuiau să sporovăiască înaintea și după ședințele la cadavru, așa încît prezen-

ța Augustei printre ei și în apropierea lui Vasile nu era de așteptat. Sîngele meu de pește și-a arătat și acum virtuțile, și netulburat, am salutat-o distant și cu o eleganță plină de sine. Purtam un palton negru lung, cam grosolan, pe cap o căciulă mare de blană neagră, anume așezată țărănește. Nu-mi salutam nici o colegă, iar ei nici nu-i fusesem prezentat.

Dar pentru Dumnezeu, cum erai îmbrăcată tu, Augusta ? oare am putut uita ? O, nu, purtai halat scrobit și bonețică albă de soră.

(Chiar acum a venit din nou „vizita". Medicii par a fi ceva mai optimiști în privința mea. O clipă m-am și imaginat azvîrlind cu silă toate hîrtiile astea în closet. Cum totuși nu pot conta practic deloc pe o perspectivă atît de fericită, mi-ar plăcea măcar să am timpul pentru a însemna la urmă în cîteva cuvinte și incidentul pe cît de stupid pe atît de sinistru, în vădită și simbolică legătură cu episodul Augustei și cu întreaga mea viață, și care con-

stituie după toate probabilitățile jalnicul finis al drumului meu pe pămînt.)

Dar nu voi accepta să crăp înainte de a o descrie.

O cunoșteam atît de bine, încît socoteam inutil s-o văd ; de data aceea însă, cînd se topea zăpada, aflîndu-mă ca de obicei în fundul marelui amfiteatru, mi-am fixat fără voie ochii în ceafa Augustei, care se găsea cu nouă rînduri de bănci mai în față. Întîi am apreciat cu ochi străin și rece de cunoscător nobleţea umerilor ei, apoi gîtul și ceafa, care-mi părea din ce în ce mai aproape. Am avut dintotdeauna o privire lungă și ascuțită, încît îmi explic că vedeam fiecare fir de păr, și puful fin care acoperea pielea mată a cefei inferioare, acolo unde avea o gropiță triunghiulară care-i dădea acel aer de animal slăbuț de pădure. Părul lung și bogat, de un brun plin dar nu prea intens, era strîns în coc sub boneta scrobită ; pe lîngă urechile avînd ceva copilăresc căzdeau șuvițe ce păreau mai curînd blon-

de. Nu știu cît va fi durat adîncirea aceea, căci imediat a sunat pauză, și ca un somnambul am părăsit sala fără să-mi dau prea bine seama ce se întîmplă. În orice caz, ceva era în gravă neregulă ; amînasem inexplicabil de mult întreprinderea primului și celui mai neînsemnat pas, a unui simplu fleac, și în spatele acestei constatări era un fel de umbră care mă neliniștea.

În dimineața următoare, pe la 11, mă aflam ca din întîmplare într-o piață care acum nu mai există și pe unde știam că Augusta trebuie să treacă ; stăteam în fața unui chioșc de afișaj, iar ea veni spre mine, înaltă, cu ochii în pămînt, și-apoi ne-am întîlnit, și-am mers împreună fără să vorbim, de parcă ne-am fi cruțat cuvintele ; ne înecam într-un fluid intens și vibratoriu, un cîmp magnetic în care ne pierdusem ; după ce am traversat curțile spitalului și am ieșit prin poarta de piatră, în fața Institutului de anatomie, parcă de teamă că aș rata o șansă, am spus ceva ce nu-mi aduc aminte ; apoi

ACADEMIA
BIBLIOTECA
REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

am auzit inflexiunile vocii ei, care spunea ceva ce de asemeni am uitat. Dar nici unul din tonurile acelea nu l-am putut uita vreodată. La scările înguste ale clădirii am părăsit-o brusc, deşi trebuia să urc şi eu acolo. Cerul era de un albastru blînd şi ţigăncile vindeau ghiocei pe trotuare.

A doua zi, pe cînd treceam din nou prin aceeaşi poartă, mi-a spus că acestea sînt florile ei preferate ; nu i-am dăruit niciodată, deşi înainte şi după aceea obişnuiam să dăruiesc buchete de flori meticulos aranjate de mine însumi, garoafe, tuberoze, uneori orhidee, dar mai ales frezii galbene, albe şi violacee. Ei nu i-am dăruit niciodată, am socotit că-i vulgar.

Tocmai în acest timp s-a întîmplat şi istoria aceea oribilă pe care vroiam s-o povestesc ; „s-a întîmplat" e un fel de a zice, căci în fond a pornit de la pariul deşucheat pe care l-am făcut seara tîrziu, cînd pe lîngă mine şi cei doi camarazi cu care eram a trecut o „damicelă". Timpul nu-mi

îngăduie nici să-mi amintesc de noaptea demențială care a urmat, cu atît mai puțin să descriu acum împrejurările (independente de voința mea și chiar contrare ei, cauzate totuși în definitiv numai și numai de mine) care au făcut ca Magda, femeia aceea de un rafinament și o senzualitate incomparabile, pe care cîndva o cunoscusem copilă în casa părinților ei, să mă scuipe-n obraz zicîndu-mi „Pește !“ Dacă voi mai avea cumva putința, voi povesti totul la urmă ; n-are nici o legătură cu Augusta, și totuși are una esențială, căci tocmai în dimineața care a urmat acelei nopți ne-am întîlnit. Dar mizeria aceea se petrecuse în sfere atît de depărtate de ea, la polul celălalt al lumii, încît... E însă pe de altă parte neîndoielnic că nici un fel de secret nu avea cum exista între noi : știa totul căci eu eram ea, după cum ea era eu.

La disecție Vasile găsi prilejul să-mi spuie cu glas dulceag : „te-am văzut ieri cu o fată frumoasă“. „Unde ? ce fată ?“ mă prefăcui. „Ei,

lasă, știi tu..." și aici zîmbi cu un fel de reproș amestecat cu umilință zaharisită. Mă arătai foarte ocupat cu evidențierea mușchiului **Gracilis** pe frumosul cadavru de virgină la care lucram, așa încît vorbele lui au rămas în gol ; eu am fost acela care după ani am redeschis discuția în seara cețoasă cînd l-am întîlnit pe Vasile într-un cartier mărginaș.

Altă dată Augusta veni spre locul unde eu o așteptam mereu, ca din întîmplare, însoțită de un coleg al ei, tipul „băiatului curățel" ; mă simțeam oarecum inferiorizat, și nu atît de acel tînăr, cît mai ales de gîndul că ea a putut veni altfel decît singură. S-au apropiat împreună de mine, eu n-am salutat, nici el ; simțind că șovăi, ea deveni dintr-odată neobișnuit de volubilă, se întorcea mereu spre mine explicînd ceva, încît insul cu care nu mai schimba nici o vorbă ne-a părăsit la un moment dat fără ca noi măcar să observăm.

Eram cu destui ani mai în vîrstă decît ea și trăisem, cum se zice, mul-

te. Dar m-a cuprins atunci atîta năvalnică bucurie că ea mă preferă acelui biet filfizon, de parcă aș fi fost un licean cu complexe care culege prima sa nesperată victorie.

Nu trebuie să se înțeleagă însă că întîlnirile noastre erau foarte dese sau că ele se schimbaseră în vreun fel ; ne întîlneam tot parcă din întîmplare și nu pronunțam decît puține vorbe în drumul scurt către Institutul de anatomie. Dar aceste frînturi de conversație căpătaseră un fel de intensitate, era o tensiune care sălta în cele mai diferite game și se năștea din fiece amănunt. În total, nu cred că ne-am întîlnit mai mult decît de șapte ori.

Nu ne văzusem de vreo săptămînă cînd odată, în pauza dintre orele de disecție, am coborît puțin pe balconașul acela patrat dintre scări, unde se fuma, se spuneau glume și se rîdea. Sprijinit de grila de fier, urmăream un gînd confuz, cînd pe neașteptate o simt lîngă mine, la un pas, și glasul ei mîngîietor și întrucîtva răsfățat îmi spuse limpede și radiind

ca acela al unor copii în seara de Crăciun : „Felicită-mă !“

Mi-a trebuit puţin cam mult pînă am putut articula, privind-o fix şi bănuitor, un „pentru ce ?“ bolovănos. Cu aceeaşi dezinvoltă voioşie, nepărînd să ia seama că cei din jurul nostru începuseră să devină atenţi, întinse mînuţele ei, oh mînuţele Augustei, subţiri şi albe, tot ce-am văzut mai pur, ea însăşi „Felicită-mă, zise, m-am logodit“.

De obicei şi în împrejurări cu adevărat dificile prezenţa de spirit nu m-a trădat mai niciodată şi inteligenţa, sau, dacă vreţi, viclenia, altminteri într-o aparentă letargie, mi se trezea fără greş exact cînd era nevoie. Acum însă n-am înţeles. Mutam prosteşte privirea de pe faţa ei la mînuţele pe care mi le oferea încă (la inelarul mîinii stîngi lucea o verighetă subţire de aur) şi nu pricepeam nimic. Nu mai ştiu ce a făcut ca penibila şi cea mai încărcata de necrezut noroc clipă din vînturata mea viaţă să se încheie totuşi. Probabil că pauza se isprăvise, după ce eu

întrebasem c-un fel de complezență falsă și crispată „cu cine ?“ iar ea, sucind cu piatra în afară verigheta care astfel se dovedi a fi inelul ei cu trei rubine mici, pe care-l cunoșteam, își retrase încet mînuțele și fugi cu o expresie de spaimă și rușine.

Am fost cătrănit mai multe zile, în care amîndoi evitam să ne vedem. Oscilam între a socoti gestul ei o dulce copilărie, un joc de înger, sau o farsă dintre cele mai ieftine. („Aha, va să zică și ea are morbul !“) Dar n-am avut prea mult timp de reflecțiune, căci unele dintre porcăriile la care diavolul mistificării mă împingea mereu, s-a întîmplat să iasă tocmai atunci la suprafață ; scandalul și dezonoarea publică m-au silit să părăsesc în grabă orașul. Am voiajat și deja consideram totul ca unul din multele episoade trecute ale unei vieți obișnuite cu schimbările de tot felul ; nici o întoarcere nu mai era de gîndit.

(N-am idee cam ce oră să fie acum, ceasornicul meu s-a oprit și n-am so-

cotit necesar să-l mai întorc ; oricum, e tocmai clipa cînd domnul Paradaiser, odată cu niște duhori pestilențiale își dă și duhul, în ciuda tuturor pronosticurilor favorabile. Duhnește înecăcios, nu înțeleg cum poate să duhnească ceva atît de înăbușitor.)

Acum voi descrie amănunțit un peisaj, peisajul acela montan în mijlocul căruia am simțit că mă prefac într-o stană cînd ca un bubuit prelung îmi răsună în creier : „peisajul acesta este Augusta..."

Nici vorbă de încîlceli metaforico-filosofice : peisajul acela, care se afla din pură întîmplare în drumul meu și pe care îl cuprindeam din interior. era în întregime și cu adevărat Augusta.

Am observat de cîteva ori ce repede și ușor eram în stare să uit tocmai trăiri care mă afectaseră deosebit de puternic ; gîndesc că-i totuși un noroc să poți uita de exemplu imaginea unui deget osos, cu unghia bombată și galbenă de nicotină, un astfel de deget care se înfige brusc, pînă la a

doua falangă, în ochiul uimit, încrezător şi mare al unei fiinţa oarecare. Uitasem de Augusta, de povestea jalnică şi ridicolă a încarnării mele într-un adolescent serafic, pe fondul unei potlogării ruşinoase. Şi iată acum acest amfiteatru aproape de cer, care este Augusta aşa cum a fost ea, în toată blînda şi sfioasa-i maiestate...

Nu mai am decît foarte puţină putere. Nu mai încerc descrierea Augustei, nici a peisajului aceluia din munţii îndepărtaţi. Acum veghează definitiv la capul meu (cert că vechea nu se va prelungi dincolo de termenul a cîteva ore) un copil blond — sora Ioana — în halat scrobit şi cu zulufi strălucitori revărsaţi pe sub boneta albă. Cînd am gemut întrebător văzînd-o pentru prima dată, ea mi-a răspuns cu gura-i de carmin că are 18 ani, 1,51 metri înălţime şi că e sora Ioana. „Nu

mai scrieți atîta, domnu", mă roagă din cînd în cînd privindu-mă de aproape drept în ochi. Chiar și acest din urmă coșmar mi-i luminat de îngeri...

În toamna cînd m-am reîntors în orașul acela, erau șase ani de cînd o cunoscusem pe Augusta. Am trecut de mai multe ori foarte aproape unul de altul pe stradă, eu fiind singur sau în compania vreunei femei, ea mereu cu un bărbat despre care mi-a fost ușor să aflu pe căi perfect discrete ceea ce mă putea interesa. Era un coleg al Augustei, tînăr prezentabil, cu o fizionomie plăcută, deși la o privire mai atentă lăsa să i se descopere ceva rapace și de rînd ; aveam senzația vagă de a-l mai fi văzut cîndva. Am aflat că legătura lor era veche și notorie ; căsătoria urma să aibă loc în următoarele cîteva luni.

Augusta se schimbase destul de mult, deși trăsăturile îi erau aceleași. De cîte ori o întîlneam, și asta se întîmpla surprinzător de des, avea capul și ochii aplecați ; odată am sa-

lutat-o și mi-a răspuns, smucit și încruntată, cum răspunzi atunci cînd ești grăbit unei cunoștințe pe care o întîlnești întruna fără ca faptul să-ți producă prea mare plăcere. Dar ceea ce m-a uimit mai mult a fost vocea aspră, inflexiunea brutală a celor cîteva silabe ; nu, aceasta nu putea fi vocea Augustei. Eram chiar convins uneori că femeia aceasta nu are nimic comun cu Augusta. Nevoia mea de sistem m-a obligat să găsesc o soluție liniștitoare și dealtfel destul de comodă : nu era posibil ca **illo tempore** să mă fi iluzionat ; dar totul e atît de fragil și lipsit de persistență...

În aceeași iarnă, aproape de Crăciun, era o zi senină cu zăpadă, puțin înainte de amiază. De la cam 30 de metri, Augusta și eu veneam unul spre altul, și amîndoi știam. Ne-am oprit față în față, foarte aproape. Eram aceiași. Eu purtam un palton negru lung, pe cap o căciulă mare de blană neagră, așezată **à la paysan.** Ea, un pardesiu de culoare deschisă și căciuliță din aceeași sto-

fă pufoasă. Fără să spună nimic, a ridicat mîinile pînă la piept și cu mișcări prelungite și-a scos încet mănușile, întîi de pe o mînuță, apoi de pe cealaltă, desnudînd treptat pielea care avea nuanța crinilor albi. Apropiate una de alta, le întindea ușor spre mine, întocmai ca altădată pe scările din fața sălii de disecție, cînd cu iluminare îmi spusese „felicită-mă, m-am logodit". Acum nu avea nimic pe degete, inelul subțire cu trei rubine mici lipsea.

(Mîna mea nu mă mai servește aproape deloc.) Am fugit fără să le fi atins, mînuțele acelea.

(Următoarele rînduri sînt scrise, la implorările mele, de sora Ioana. Îi dictez cît mai scurt și îi mulțumesc pentru satisfacerea acestui ultim capriciu de muribund.)

Peste cîteva săptămîni l-am întîlnit într-o seară foarte cețoasă pe Vasile. Plimbîndu-ne pe o stradă pustie, el mi-a dat multe amănunte despre un cuplu pe care îl considera perfect. Mi-a spus la urmă că de

Crăciun avusese loc logodna și că probabil în toamnă Augusta se va căsători. Am socotit nimerit să mă explic față de el : interesul meu era „de natură pur teoretică".

Dar cînd zăpada se topea și țigăncile strigau pe trotuoare „ghioceii, viorelee !" am simțit că Augusta murea. Și-n dimineața aceea, fără să iau seama de nimic, am forțat cu o izbitură de umăr ușa de la intrare, am trecut prin cîteva odăi în care nu era nimeni și am pătruns la ea. Mă aștepta, cu ochii mari deschiși, cu mîinile subțiri și albe ridicate din patul în care zăcea întinsă. Pe inelarul stîng avea inelul cu cele trei rubine. M-am aplecat spre ea și mîinile ei îmi cuprinseră ceafa, în timp ce buzele-i se deschideau din ce în ce. Am sărutat-o pe gură îndelung, o singură dată. În acest timp Augusta a murit. Am îmbrățișat trupul mort al Augustei și am fugit. Aceasta a fost totul. Numele meu este Piscis.

*
* *

N-aș fi crezut niciodată că unchiul meu scrie poezii. Dar printre aceste file am găsit și una pe care se află, caligrafiată atent și ordonat de mîna lui, o poezie, intitulată „Vînătoarea". Ea nu aparține, după știința mea, vreunui autor mai mult sau mai puțin cunoscut, deși cum se publică atîta literatură, s-ar putea foarte bine ca textul să-i fi plăcut în chip deosebit unchiului meu și să-l fi transcris de prin vreo carte obscură, din acelea pe care nu mi-l pot imagina cu nici un chip citindu-le. Oricum, iată conținutul filei, care nu-mi pare mai puțin curioasă decît celelalte :

Vînătoarea

O, Doamne, cu ură mă hăituiesc eu pe mine,

ca pe o vulpe-mputită, și eu, hăituitul,
îmi fug dinainte cu spaimă de moarte
și cu rușine
și eu, vînătorul, își pregătește cuțitul.

Și eu, ca o vulpe fricoasă mă tupilez
prin hățișuri,
dar nu mai există pe lume unghere
fără de ochiu-mi de foc, fără tăișuri...
Și tot mai găsesc pentru fuga aceasta o
lașă putere.

...Ci iată, hăitașul cel drept, vînătorul,
slăbit și bătrîn s-a oprit la fîntînă:
privi în adîncuri, întrebătorul,
și apa-i arată o vulpe bătrînă.

Și fiara fricoasă, slăbită de tot, se
oprește acum
la izvorul natal, între verzile crînguri:
în pînzele apei cătă ca prin fum,
aievea era, vînătorul cel singur.

Gîndindu-mă acum la el, nu-mi pot reţine totuşi un sentiment de neliniște amestecat cu compasiune ; privirea lui avea într-adevăr acea răceală a reptilelor sau peştilor, ascunzînd parcă tot timpul ceva. Odihnească-se-n pace.

Fatalitatea făcuse să vin mai tîrziu decît ceilalţi ; dar nu această întîrziere a fost cauza a ceea ce s-a întîmplat. Nu ştiam ce se întîmplă acolo, nu bănuiam ce se va întîmpla, o aşteptare grea şi o teamă, şi dorinţa de a mă supune obiceiului, iată tot ce simţeam.

O biserică orientală sau o moschee ; marile uşi ovale, pare-se din bronz, erau împodobite cu reliefuri

reprezentînd scene religioase. Momentul pătrunderii mele în interiorul tăcut, în semiobscuritatea vastă a acestui interior complicat, nu importă. Am fost luat în primire, sau mai bine zis acceptat așa cum se cuvenea, ca unul supus obiceiului, și eu de asemeni aveam o senzație de firesc și de liniște. Nu era de nici o însemnătate că venisem ceva mai tîrziu decît ceilalți ; deși egal cu ei în umilință și aproape nebăgat în seamă, o vagă presimțire îmi șoptea surd că Destinul **cu mine** vrea să se joace anume. Nici un orgoliu din asta, ceva mai mult uitat, definitiv uitat. Poate că totuși mai degrabă aici a stat păcatul, în acest presentiment al celei mai adînci subconștiințe, acest gînd nici măcar bănuit, probabil ulterior Destinului și care se poate să fi determinat de fapt Destinul într-o direcție anume, în direcția **aceasta.** Nu te supăra că insist, trebuie să știi tot, tu însăți ești anume pentru aceasta în interior și eu îți povestesc aproape atingîndu-ți

fața, dar din exterior. Tu știi cu cîtă durere spun totul.

Pe un catafalc, într-o mare antecameră pardosită cu marmoră, zăceau, acoperite de catifele vișinii, castanii și mov cu broderii grele de aur, moaștele Marelui Tudor. Năsălia era drapată cu roșu colonial, care în semiîntuneric arăta ca sîngele închegat. Însemnele nici unei religii nu se vedeau pe catafalcul în care odihnea Marele Tudor.

Unul dintre noi zise pe un ton de oarecare zeflemeală răutăcioasă :

— Avea picioarele cam lungi, și chicoti.

Nu era nimic de rîs sau de mirare în asta. Desigur că Marele Tudor avusese picioarele lungi, nimic mai normal și mai nobil, cu toții știam asta. Nici nu se putea altfel. Acela dintre noi care vorbise era nu numai ușuratec, ci vădise micime de suflet și chiar ticăloșie. Dar nici nu băgarăm de seamă, căci ce importanță mai putea să aibă caracterul unuia sau al altuia ?

Sala interioară în care se efectua obiceiul era o rotondă din piatră cenușie, asemenea cu o sau poate chiar o baie turcească ; un fel de ceață, nu prea deasă, și un aer fierbinte ne învăluiau pe noi, cei cu trupurile goale. Eram cam patruzeci. Eu eram Baudouin.

Îmi dau seama că trebuie să-l descriu pe cel care chicotise. Mulți erau ca el. Nu era atît de personal încît să importe, nici chiar prin fățărnicie sau ticăloșie. Era mijlociu de statură, mai degrabă scund, dar cu trupul osos și nu gras. Capul lui mic avea expresia oarecum ironică a acelor cîini învățați în lucrurile mai mult joase și profitabile, ca scormonitul în lăzile cu gunoi. Era brun, cu un facies brun spre vînăt, pe care strălucea lumina cunoscută a falsității. De parcă ar fi fost uns pe față cu grăsime lucitoare de porc. Nu cred totuși că era un om rău. Mulți erau ca el.

Obiceiul ne făcea pe toți egali în umilință, deși nu se năștea între noi vreun sentiment de solidaritate :

eram în rotonda cu motive orientale cam patruzeci de bărbați care ne supuneam obiceiului. Aplecați de mijloc, înghesuindu-ne, împingîndu-ne cu creștetele către centru, parcă-am fi fost o „grămadă" la jocul de rugbi. Eram goi și ne-nvăluia o ceață, ca într-o baie de aburi. Știam că ce avea să se întîmple se va întîmpla, și totuși nu știam nimic și ne temeam. Obiceiul este de fapt o așteptare umilită și răbdătoare, o așteptare a venirii Lui. Și o veșnică teamă.

Festivitățile publice ale încoronării mele ca Papă vor culmina, așa cum este și firesc, cu arderea mea pe rug. Conciliul purpuraților s-a pronunțat după deliberări mai scurte ca de obicei, căci totul a fost **pro forma.** Dar acestea și tot restul sînt amănunte la care nu se mai poate cugeta față de arzătorul fapt, față de marea mea viață care începe acum, odată cu primirea însemnelor.

Iată cu adevărat clipa extazului, începutul misterului. Dar însăși primirea însemnelor, în semiîntunericul încăperii subpămîntene, formulele consacrate, a căror rostire este ireversibilă, apoi cortegiul solemn, de o gravitate funebră, însoțit totuși de mici chicote și de priviri curioase, nu sînt esențiale. Adevărul începe o dată cu urcarea mea pe rug.

Condiția vieții pe rug este eternitatea ei, deși tot restul lumii, care se află în afara rugului, consideră contrariul tocmai din cauza faptului că este în afara sa.

Eu am uitat de mult momentul, adică punctul relativ din timp, în care m-am suit propriu-zis pe rug. Și iarăși adaug că însăși această poziție, oricît de înaltă, este de fapt cu totul uitată și ignorată de cel în cauză, așa cum nu mai ținem seamă, atunci cînd trăim, că trăim.

Dar nu o pierdere a cunoştinţei de sine, ca în secunda împreunării, ci o subînţelegere şi cunoaştere necontenită în subînţeles. Am tot timpul în spirit toate unghiurile de vedere, de pildă şi pe acela al ridiculului total al posturii mele : îmbrăcat într-un fel de cămeşoi de pînză albă, gol în acest simplu cămeşoi în care aş putea crede că sînt o femeie dacă nu mi-aş simţi bărbăţia atingînd uneori pînza călugărească ; cu botfori de hîrtie, pe ale căror vîrfuri încovoiate de mai multe ori, ca nişte coarne de berbece, se află inscripţii rituale ; şi mai ales tiara papală, tot din hîrtie, înaltă de cel puţin trei coţi, pe care se află desenat Marele Ochi...

În cursul vieţii mele pe rug Universul a suferit modificări esenţiale. Cu toată poziţia mea suverană, posibilitatea intervenţiei în legile adînci ale lumilor se exclude **sui generis** sau prin aceea că orice aş face eu nu cauzez de fapt o mişcare în afară, ci ocazionez doar ceva ce se află dintotdeauna în firea lucrurilor ;

tot aşa şi neintervenţia mea în aceasta se împleteşte ca un dat firesc şi indiferent de mine, în ordinea inextricabilă, şi totuşi neprevizibilă. Astfel, o coropişniţă, al cărei neam se menţine de regulă în zonele joase ale naturii, în răzoarele îngrăşate de prin grădinile umede şi umbroase, a ajuns nu se ştie cum, probabil cu una din legăturile de lemne din care mi s-a construit rugul, în imediata mea apropiere, cu mult deasupra capetelor muritorilor, chiar a celor încoronate. N-aş fi crezut ca echilibrul stihiilor să ajungă a depinde de o insectă, deşi în principiu eu aveam în vedere eventuala existenţă a acestei coropişniţe, şi chiar uriaşa dilatare a importanţei ei în Univers. Dar în urma unui lanţ, în aparenţă accidental, de fapte neutre, ea s-a limpezit din ceaţa virtualităţii cu o insistenţă şi o transanţă cu atît mai admirabile cu cît mai neînsemnată şi obscură, aş zice aproape inexistentă dacă ceva poate fi inexistent, era fiinţa ei înaintea clipei cînd

unul din paznici mă anunță cu inflexiuni dubioase în voce :

— Seninătate, o coropișniță se urcă pe piciorul luminăției-voastre stîng.

În clipa aceea a fost creată coropișnița, însoțitoarea miraculoasă a destinului meu. Ea nu se va mai reîntoarce niciodată în zăvoaiele pline de apă, printre rădăcini și frunze răcoroase, ci va arde toți vecii împreună cu mine, aici, pe rugul dinaintea Catedralei.

Ea mi-a gîdilat la-nceput cu voluptate părul de pe piciorul și coapsa stîngă, suindu-se meticulos pe sub cămeșoi (nu am intervenit cu nimic în toate acestea, căci posibilitatea oricărui gest se exclude **sui generis**), atît de răbdătoare și meticuloasă cu gheruțele-i de cheratină încît un hohot nesfîrșit de rîs înecă Universul, ca un diluviu. Apoi o liniște mare se instaură în sfere, în timp ce coropișnița se cuibărise voluptuos în miocardul meu hipertrofic. În estimp Broasca Rîioasă thespiană mi se arătă de 17 ori în toată splendoarea-i,

goală pe plaja de la Poseidonia și o dată ieșind din apa mării pe plaja de la Eleusis.

Dar mă întorc la divina insectă : o, tulburătoare unealtă a armoniei, sub ciupiturile tale electrizante eu am cîntat din tot trupul întocmai ca o harfă suprasensibilă ; nici una din strunele nervilor mei nu va rămîne, pe cînd cenușa noastră se va amesteca fără putință de deosebire, împlinindu-se astfel și marea făgăduință a împăcării cu Legea. Iată pe cer a răsărit constelația numită a Coropișniței, în timp ce Dragonul, urmat de-un cortegiu fantasmagoric de stele, se prăbușește în mare.

Am cunoscut Broasca Rîioasă pe plaja de la Eleusis.

Tunet, tunet, tunet. Niciodată nu va conteni acest tunet. La ce bun durerea-n furtuna eternă ? La ce bun cenușa de lebădă albă ? Tămăduitoare de sine, **favilla virginalis !** Pe rug

se înalță, în flăcări se înfășoară, cu foc se acoperă :

din flăcări,
pe veci pentru flăcări,
în flăcări.

SATURN

Au fost săptămîni de beție și groază ; vinul, mai negru ca apele Styxului, era sau îmi este fatal ; o veste funebră avusesem la început, trei cești de lut negru, pline cu acel lichid negru am ridicat la o masă cu prieteni ; unul din ei, cel mai blînd și mai blond, semănînd mult cu mine, îmi pregătea, fără să știe și fără să vrea, o moarte violentă.

Iar noaptea aceasta de sfîrşit de decembrie, o noapte care a durat multă vreme, noapte de sîmbătă, avui somn adînc. Am visat, şi acum fiind dimineaţa, duminică, pe fereastră văd negură, voi însemna acel vis. Pentru a-l smulge uitării. Este adevărat că în urmă cu cîteva zile, poate în dimineaţa atît de ireală de joi, am rostit, de trei ori, una din formulele de pe o străveche carte. Deşi sonurile nu aveau nici un înţeles, în nici o limbă, şi ştiam bine enormitatea actului meu, tentaţia a fost irezistibilă. Iar deasupra acelei invocaţii stătea avertismentul : **Adspice, inspice, pervolve, alta sed voce legere, cave !**

— Un lac mare în munţii de brad, lac prelung şi întortocheat sub păduri într-adevăr neumblate. Ţărmul şi munţii îmi erau cunoscuţi. Nu ştiu cum ajunsesem la capătul său (drumul acesta durează mai mul-

te zile) şi rătăceam, fără vreo ţintă precisă, urmat de tînărul meu cîine numit Heinrich cel negru.

Simţii deodată datoria de a trece pe malul celălalt şi pornii pe uscat într-acolo. Dar capătul acesta al lacului se dovedi plin de smîrcuri care în curînd deveniră o mlaştină profundă, de culoarea şi consistenţa păcurii. Înotam prin ea cu multă greutate şi fără speranţa de a ajunge la mal. Îmi dădui într-un tîrziu seama că sînt la mijlocul distanţei şi văzui podul pe care-l cunoşteam, şi care traversa mlaştina de la un ţărm la altul. Podul era subţire, graţios şi alb şi un sentiment de regret pentru viaţa-mi pierdută, pentru putinţa, atît de la îndemînă, de a fi trecut pe pod, mă copleşi. Dar iarăşi forţele vitale se răsculară în mine şi plin de disperare reîncepui nenorocitul meu înot prin păcura vîscoasă şi greu mirositoare. Nu era un înot, ci o năclăire, o agonie, care dura acum de-o veşnicie. Apoi mă găsii pe teren tare şi uscat. Dar de-o uscăciune suspectă, parcă erau da-

lele rău îmbucate ale unui păienjeniș de mari canale colectoare de orduri înfierbîntate prin fermentație. Acolo mă întîlnii cu mama, care îmi spuse că și ea reușise să străbată mlaștina. Ne-am despărțit și am continuat să înaintez, culcat pe pîntece pentru a evita să cad în catacombele fetide. Dalele de beton subțire și prost abia mă susțineau. Ajunsei apoi într-o turbărie și-mi amintii cu părere de rău de tînărul meu cîine care probabil pierise în mlaștini. Dar peste puțin îl găsii într-una din gropile acelei turbării și el chelălăi cu bucurie.

Părea că sînt acum la un motel pe țărmul împădurit. Lume amestecată dar grațioasă și plăcută. Cu mulți mă cunoșteam și țărmul, de pe care se sărea în apă, îmi era familar și chiar iubit. Nimerii fără să vreau într-un grup cu o doamnă mai în vîrstă, îmbrăcată în alb, cu volă-

naşe. Fiica ei, o adolescentă bine făcută, în costum de baie, mă invită să înotăm. I-am răspuns că da, însă eu înot numai gol.

Mă dezbrăcai şi, fără să sper că voi fi urmat, intrai în apă. Era străvezie şi de o temperatură agreabilă. Gestul meu nu stîrni proteste sau stupoare, şi începui să înot cu o mare plăcere în apa limpede-verzuie. Imediat de pe mal auzii o săritură şi mă pomenii lîngă mine cu fata aceea tînără. Cînd scoase capul din apă ochii ei mă priveau nespus de voioşi. Dar imediat se scufundă şi mă temui că se-neacă. Doi tineri, degeneraţi sau pitici îi săriră în spinare şi o apăsau sub apă. O eliberai cu o mişcare furioasă şi începurăm să înotăm către malul opus. Ea era încă speriată de incidentul cu piticii şi trebuii s-o apuc de mînă şi s-o trag cu putere, înot, după mine. Era goală.

Apa era nespus de bună şi înotam cu o plăcere nemărginită. Îmi adusei aminte că de fapt în lume e iarnă şi mă socotii extraordinar de norocos

că prin miracol, înainte de sfîrșit, am parte de lucrul ce în viață mi-a fost cel mai scump : înotam cu spor și fără efort, musculatura umerilor exulta. Eram nespus de apropiați și înfrățiți. Cu palma o mîngîiai pe umeri, pe sîni, pe pîntec. Deși se opuse simțeam că vrea totul. Îi țineam mîna pe după mijloc și înotarăm astfel mult timp, ea sprijinindu-se în umărul meu. Voluptatea nu era violentă sau vulgară, ci ca o înfrățire. Ajunserăm pe țărmul celălalt. Acolo erau copaci seculari și o singurătate virginală. Aerul era cald și ușor parfumat și goi fiind, pășeam printre flori și ierburi mătăsoase.

Trupul prietenei mele era într-adevăr desăvîrșit. Deși copilă, formele ei vădeau o feminitate împlinită ; sînii mai degrabă mari, de un alb mat, fragezi și de o naivă nerușinare, aveau tetoanele întocmai ca zmeura. Găsirăm o grotă cu o laviță de stejar. Dar ea îmi spuse (nu vorbeam articulat, totuși comunicam permanent și integral) să ple-

căm de acolo. O doream, îmi era o mare sete de ființa ei întreagă. Sub niște arbori uriași — brazi și mesteceni, mulți mesteceni — un fel de prichici din piatră acoperit cu mușchi, ferigi și flori violacee, o îmbrățișai și o culcai pe așternutul moale și îmbălsămat. Ne zbenguirăm mult, dar în ultima clipă știa să se ferească, fără cruzime sau răutate. Eram fericiți, și îi cerui două lucruri : numele și ființa ei, întreagă. Am vrut s-o pătrund, dar nu m-a lăsat. O făcea ca din joacă.

Deodată păru că ceva se termină ; ne-am ridicat amîndoi, și îmbrățișîndu-ne sub copacii înalți simțeam că ne pierdem unul de altul. Ea mai ales, pleca, pleca, pleca.... Îmi promitea totul, orice, iubita vieții mele... Unde, pe cînd, unde, pe cînd...

Atunci, îndepărtîndu-se definitiv, o auzii strigînd puternic, de departe :

— În Saturn, în Saturn, în Saturn !...

Iar Saturn îmi părea atît de aproape, şi promisiunea atît de naturală, ca un „pe sîmbătă, la motelul cutare“...

Acesta este visul şi mă voi duce foarte curînd în Saturn, unde ea mă aşteaptă. Da, da, nu voi întîrzia, iubita mea. E adevărul.

Am aţipit cîteva clipe din nou, şi m-am visat în adevăratul meu oraş natal, pe strada-ngropată în verdeaţă a copilăriei mele. Din trăsura neagră care mă ducea încet, avui timp să văd : o doamnă mai în vîrstă, îmbrăcată în alb, cu danteluţe şi volănaşe, împletea pe un scaun de nuiele în curtea casei părinteşti.

PELICANUL

De multă vreme nu-l mai văzusem pe Ghenea. Poate că nici nu l-aş fi mai recunoscut acum, după atîta timp. Se zvonise într-un rînd că ar fi fost foarte bolnav, apoi nimeni n-a mai auzit nimic despre el. Desigur că nu murise, s-ar fi aflat totuşi în cele din urmă.

Relaţiile mele cu el n-au fost niciodată prea strînse : cînd eram colegi îl vizitasem de cîteva ori în ve-

chea hardughie pe care o locuia împreună cu maică-sa. Atît locuința cît și mobilele și chiar foarte bătrîna doamnă Ghenea lăsau o impresie destul de neplăcută ; totul părea să spună că vizitele nu sînt aici prea dorite.

Astfel de amintiri mi se deșteptară cînd fără nici un motiv îmi veni așa din senin să merg să văd ce mai face Ghenea. La început m-am mirat cum de mi se putuse năzări așa ceva. Propriu-zis nu-mi păsa absolut deloc ce mai face Ghenea. Erau mulți ani de cînd îl uitasem pur și simplu. Douăzeci de ani în care nu mă gîndisem nici o singură dată la dînsul. Brusc îmi dădui seama că exista de fapt un motiv pentru care putuse să-mi vină ideea de a-l vizita : Cristescu îmi spusese săptămîna trecută că promoția noastră va serba în curînd douăzeci de ani de la absolvire. Toți fuseseră anunțați, afară bineînțeles, de cei morți, și de Ghenea, pe care, dat fiind că eu eram singurul dintre colegi care în timpul studiilor avusesem oarecare legă-

turi cu el, aș fi cel mai indicat să-l pun la curent.

Dar imediat îmi sări în ochi derizoriul acestui motiv : eu însumi n-aveam de gînd să mă duc la zahariseala ce se pregătea, și, evident, cu atît mai puțin s-ar fi dus Ghenea. Nu-mi trecuse prin cap nici măcar să-i dau un telefon, nicicum să-l caut acasă. În definitiv aș putea totuși să-i dau un telefon, ca șef de promoție s-ar cuveni poate să ia cunoștință de planul zaharisit al foștilor noștri colegi.

În cartea de telefon, printre cei șaptezeci de alți Ghenea n-am reușit să-l găsesc și pe acela cu prenumele curios de Samael. Acest lucru mă intriga și fără să mai stau pe gînduri am pornit spre cartierul nu prea depărtat unde foarte rar poate să aducă pe cineva vreo treabă și unde știam că se află casa lui Ghenea.

Relativa izolare a acestui cartier se explică și prin aceea că locul prezintă un relief accidentat și capricios. Străzi înguste, pavate prost cu pietroaie pe care le simțeai prin pin-

gele suiau, coborau și iar suiau în pante abrupte și cotituri pe loc. Aceste neplăceri erau însă compensate de aspectul pitoresc al zidurilor vechi invadate de felurite soiuri de iederă și viță, frunzișuri care aveau la vremea aceea de toamnă un colorit nespus de bogat, de la galben pal la roșu sîngeriu, de gardurile putrede prin care se revărsau vîzdoage, crîșmărițe și crizanteme sălbatice și de panorama ce ți se deschidea pe neașteptate datorită marilor diferențe de nivel al terenului.

Deși în ultimii zece, ba poate chiar douăzeci de ani nu-mi aduceam aminte să mai fi pus piciorul prin aceste locuri, știam precis unde se află casa lui Ghenea. Între timp deasupra văgăunii se formase, la început subțire și străvezie, apoi, pe măsură ce scoboram, din ce în ce mai deasă, o perdea de ceață amestecată cu fumul avînd un vag miros de pucioasă, rezultat probabil din arderea grămezilor de frunze prin grădini ; în curînd va fi seara.

Casa lui Ghenea arăta şi mai dezolant decît pe vremea tinereţii noastre : era vădit că de atunci nu se îngrijise nici de clădire, nici de grădina din jur, dacă se poate numi grădină o paragină cu arborii contorsionaţi şi negri, plini de cuiburi de ciori.

Cînd, după ce în zadar încercasem să mă fac în vreun fel auzit, am pătruns în holul de la intrare, se lăsase deja întunericul. O oarecare neliniște m-a cuprins cînd mi-am dat seama că Ghenea trebuie să locuiască singur în această casă, dacă va mai fi locuind aici. Scările de lemn care ştiam că duc sus în salon scîrţîiau într-un chip îngrijorător. Deodată un cîrîit isteric izbucni în apropiere, un fel de cotcodăcit de babă ţîfnoasă ; pasărea care-l scotea era o cucuvaie, aciuată se vede în locuinţa lui Ghenea. După ce-mi dădu cîteva ocoale deasupra capului, lovindu-mă aproape cu aripa, se aşeză pe o mobilă a cărei formă n-o distingeam, continuînd să

mă fixeze cu ochi fosforescenți, rotunzi.

Mă aflam dinaintea ușii care dădea în salonul unde cu ani în urmă obișnuia să mă primească Ghenea.

Am ezitat cîteva momente în care m-am surprins spunîndu-mi că vizita mea aici nu are nici un rost ; dar simțeam cu putere că mecanismul acestui gînd era de fapt o alarmă obscură a instinctului de conservare ; apăsai cu bruscă energie mînerul și intrai.

Încăperea mi se păru la început scăldată de o lumină orbitoare, și dusei mîna la ochi ca pentru a mă apăra ; umilit de acest gest reflex dădui bună seara pe un ton care vroia să fie cît mai natural. Nu primii nici un răspuns ; Ghenea ședea în colțul din stînga al vastei încăperi, la biroul lui de stejar afumat pe care acum mi-l reamintii cu o ciudată exactitate deși nu puteam să-l văd prea bine în lumina ce nu era nicidecum atît de intensă cum mi se păruse în primul moment. Și deși nici Ghenea nu se vedea prea

bine (singura sursă de lumină era lampa de birou, îndreptată ca un reflector chiar înspre mine) putui să constat că era aproape neschimbat ; atît doar că fața lui negricioasă, cu nasul puternic și buzele exprimînd un fel de ironică dezabuzare sugera și mai pregnant fizionomia unei păsări ; craniul mic pe un gît subțire și lung, ochii rotunzi și de o supărătoare fixitate accentuau această impresie.

— Ce mai faci ? întrebai eu cu stupidă bunăvoință. Abia după un anumit timp auzii, ușor înăbușit :

— Bine, Benedict, ia loc.

Mă așezai destul de stînjenit pe scaunul înalt și foarte incomod, tot din stejar afumat, care părea să fi fost pus acolo tocmai în vederea unei astfel de împrejurări. În dreapta mea se afla o măsuță în același stil, pe care abia acum observai deschisă o hîrțoagă ce avu darul de a-mi captiva imediat atenția. Fără să cer voie morocănosului meu amfitrion, o cercetai cu acea febrilitate proprie bibliomanului : era o edi-

ție din 1634 a imnurilor lui Toma din Aquino.

Cu neascunsă încîntare începui să citesc, mai bine zis să declam de pe fila la care găsisem deschis :

Pie Pelicane, Jesu Domine,
Me immundum munda tuo sanguine,
Cuius una stilla salvum facere
Totum mundum quit ab omni scelere.

Aici mă oprii pentru că mi se păruse că Ghenea făcuse o mișcare foarte rapidă al cărei sens îmi scăpase, eu fiind absorbit de lectura cu voce tare a solemnei invocații. Mi se păruse că Ghenea ar fi dus fulgerător mîna dreaptă, pe care acum o ținea iarăși în spatele biroului, spre gît sau spre piept, în așa fel de parcă s-ar fi ferit ca eu să bag de seamă. Acum stătea iarăși la fel de țeapăn ca și înainte.

Închisei cartea hotărît să-i expun în cîteva cuvinte scopul vizitei mele și să plec. Dar el, ghicindu-mi parcă intenția, mi-o luă înainte :

— Ascultă, Benedict, știam că-n-tr-o toamnă, poate chiar în această toamnă, tu sau un altul veți veni.

— De ce neapărat toamna ? întrebai eu ușor nedumerit.

— Ehei, toamna pleacă păsările, iar pelicanul părăsește meleagul dragostei sale.

Spunînd acestea Ghenea repetă fulgerător mișcarea ce mi se păruse că-l văzusem făcînd-o cu cîteva clipe mai înainte. Era ca și cum ar fi avut nevoie să se scarpine și s-ar fi jenat ca eu să observ. Deși de data aceasta înregistrasem perfect gestul, mă prefăcui a nu fi băgat de seamă și răspunsei, puțin contrariat de cele ce spusese :

— Într-adevăr, se duce la Nil. Ascultă, Ghenea, felul în care trăiești mi se pare nefiresc, și dacă vrei să știi, nu te aprob. Ești de un egoism sîngeros. Orice singurătate e egoism.

Buzele sale, astfel tăiate încît aminteau de pliscul lat al puilor mici de pasăre, se întinseră într-un surîs indefinit. În aceeași clipă gestul cunoscut se repetă ; acum era vio-

lent, ca și cum ar fi încercat plin de furie să îndepărteze ceva de pe gît, în partea stîngă, puțin deasupra gulerului larg descheiat care lăsa să se vadă clavicula și o porțiune din piept.

— Orice egoism e feroce, continuai eu, și nimic nu îndreptățește pe cineva să se scalde în sînge...

Ochii rotunzi ai lui Ghenea mă fixau tot atît de stînjenitor ca la început, dar mi se păru că o perdea imprecisă, ca o ceață, îi umbri cînd răspunse cu neașteptată jale în glas :

Me immundum munda tuo sanguine...

În clipa aceea văzui mîna lui dreaptă ridicîndu-se ceva mai încet decît pînă atunci înspre locul știut de la gît ; văzui mîna lui dreaptă și mă cutremurai, căci era uscată și neagră, cu degetele rășchirate și mai ales unghiile, unghiile lungi și coroiate mă făcuseră să gîndesc că mîna lui Ghenea era de fapt o gheară de pasăre.

Am întors privirea să nu mai văd gestul ; în încăpere atmosfera devenise în chip inexplicabil înăbușitoare.

Cînd m-am uitat din nou la Ghenea, în partea stîngă a gîtului, puțin deasupra gulerului orbitor de alb avea o picătură mare de sînge.

Din totdeauna vederea sîngelui mi-a inspirat un amestec de greață și oroare mergînd pînă la leșin : cu ani în urmă, ca student în medicină încercasem pe toate căile să-mi corectez această slăbiciune, fără să fi obținut însă niciodată nici cel mai mic progres. Aceasta este și cauza pentru care entuziasmul meu față de nobila profesiune („sedare dolorem divina opera est", îmi ziceam în acei ani îndepărtați) nu a ajuns niciodată să dea roade, căci nefiind în stare să privesc o plagă sîngerîndă nu puteam deveni medic. „Organismul omenesc se scaldă clipă de clipă în mediul sangvin ca într-o baie caldă, hrănitoare și purificatoare." Țin minte că la auzul aces-

tei fraze mi-am pierdut cunoștința în timpul unui curs.

Ghenea nu părea să fi băgat de seamă că se zgîriase, sau mai degrabă se împunsese ; atinsese probabil un mic vas sangvin, căci picătura de sînge se mărea și începuse să se prelingă spre guler.

— Ghenea, spusei, cred că te-ai zgîriat puțin la gît. Poate să ți se păteze gulerul. Și deschide puțin fereastra, e înăbușitor aici.

Ca și cum abia ar fi așteptat acest pretext pentru a se deda mișcării smucite pe care i-o știam, duse cu lăcomie mîna la gît ca pentru a îndepărta sîngele ; cu unghia, gheara ce mi se păru incredibil de mare a indexului, împrăștie sîngele așa fel încît pe gulerul și pe pieptii cămășii albe apărură pete de culoarea aprinsă a garoafelor.

Cu glas slab abia putui să îngaim :

— Ghenea, te rog, știi că sufăr de hematofobie, te rog...

Dar nu mai aveam puterea să-mi întorc privirea de la ferocele spectacol.

Cu o frenezie avînd ceva răutăcios în ea, Ghenea își înfigea adînc gheara în gît ; era tot atît de tăioasă ca un bisturiu, căci în curînd straturile superficiale fură sfîșiate de pe **platysma myoides**, în care gheara scurma acum cu o spasmodică voluptate. Pe fața lui Ghenea apăruse o expresie de tristețe atît de adîncă, încît deșii mă aflam la limita dintre luciditate și leșin, simții nevoia să-l mîngîi în vreun fel ; apoi am vrut să urlu, dar nici un sunet nu-mi ieși din gîtlej.

Din rana în care gheara lui Ghenea scormonea frenetic, sîngele invadase biroul ; unghia lui stăruia acum cu o anume gingășie asupra unui fascicul nervos de culoare roz-alburie, probabil o subramură a facialului. Expresia aceea de suferință, de durere exacerbată se împietrise pe fața lui Ghenea, și ca o mască de piatră nu avea să se mai schimbe nici o clipă în veacurile care mi se păru că au urmat și în care a trebuit să-l văd sfîșiindu-și cu ghearele carnea de pe gît, într-o plagă sangvino-

lentă care se prelungea pe partea stîngă a pieptului, descoperind în cele din urmă esofagul și tracheea sidefii și ușor palpitînde ; din cînd în cînd smulgea fîșii din **marele pectoral** și le azvîrlea c-un fel de furie în toate direcțiile.

Pierdusem de mult orice putere asupra mea, cînd mă trezii răcnind :

— Carotida, ia seama, Ghenea, carotiiida !

În aceeași clipă șuvoiul fierbinte țîșni cu o forță de necrezut înecîndu-mi vederea și glasul. Mă scăldam, înotam, mă scufundam în sîngele care inundase totul.

ACADEMIA
BIBLIOTECA
REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

CUPRINS

Zidirea	5
Scara	21
Incendiul	48
Hotel „Paradis“	54
Povestire	73
Dispariția lui Flory	75
Moartea și viața lui Aspasio	82
Augusta	86
Marele Tudor	117
Viața pe rug	122
Saturn	129
Pelicanul	137

Lector: Magdalena Bedrosian
Tehnoredactor: Gheorghe Chiru

Apărut: 1978 Bun de tipar: 27.10.1978
Tiraj: 4910 exemplare broșate Hîrtie:
Format: 16/54x84 Coli ed.: 3,24 Coli
tipo: 9,5 Pentru bibliotecile mari și mici:
8R-32

Tiparul executat sub c-da. 3086 la
Întreprinderea poligrafică Galați
B-dul G. Coșbuc nr. 223 A
Republica Socialistă România

C.L.B. Nr. 59087/79
4/1.642/2